

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut sociologických studií

Katedra veřejné a sociální politiky

Bakalářská práce

2021

Jan Hlaváč

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut sociologických studií

Katedra veřejné a sociální politiky

**Analýza systému přidělování bytů v rámci přístupu
Housing First ve vybraných městech České republiky**

Bakalářská práce

Autor práce: Jan Hlaváč

Studijní program: Politologie a veřejná politika

Vedoucí práce: Mgr. Barbora Buřičová

Rok obhajoby: 2021

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracoval samostatně a použil jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 27.07.2021

Jan Hlaváč

Bibliografický údaj

HLAVÁČ, Jan. *Analýza systému přidělování bytů v rámci přístupu Housing First ve vybraných městech České republiky*. Praha, 2021. s 53. Bakalářská práce (Bc.) Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut sociologie, Katedra veřejné a sociální politiky. Vedoucí bakalářské práce Mgr. Barbora Buřičová.

Rozsah práce: 80 319

Anotace

Cílem této práce je pomocí analýzy projektů Housing First v jednotlivých městech České republiky zjistit, jak do nich probíhá přidělování bytů. Jako sekundární cíl, který jsem si během výzkumu stanovil, je zjistit, jak samotné projekty ve městech fungují a jaká specifika obnášejí. V první části práce vysvětluje samotný koncept Housing First. Začíná principy, které jsou pro pochopení konceptu stěžejní, dále stručně vysvětluje historii a pak pokračuje k ukotvení v České republice a na popsání legislativy ovlivňující sociální bydlení v České republice. Druhá část práce je vícepřípadovou studií, která se snaží pomocí analýzy tří měst přinést nové poznatky v oblasti sociálního bydlení a konkrétně ohledně fungování projektů Housing First v jednotlivých městech. Na závěr práce poznatky získané z analýzy komparuje s cílem zjistit a popsat, jak jednotlivé projekty vypadají a lépe vykreslit, jaké vlastně mohou mezi jednotlivými projekty vyvstat rozdíly.

Annotation

The aim of this thesis is to analyse Housing First projects in individual cities in the Czech Republic and to find out how the allocation of flats to them is carried out. As a secondary objective I set myself during the research is to find out how the projects themselves work in the cities and what specifics they entail. The first part of the thesis explains the concept of Housing First itself. It starts with the principles that are central to understanding the concept, then briefly explains the history and then goes on to anchor it in the Czech Republic and to describe the legislation affecting social housing in the Czech Republic. The second part of the thesis is a multi-case study that seeks to provide new insights into the field of social housing and more specifically into the functioning of Housing First projects in each city by analysing three cities. At the end of the thesis, it compares the findings from the analysis in order to identify and describe what the different projects look like and to better portray what differences may actually arise between the projects.

Klíčová slova

Bydlení, Bydlení především, Města, Bytová politika, Proces

Key Words

Housing, Housing First, Cities, Housing policy, Process

Title/Název práce

Analysis of the system of apartment allocation via the Housing First approach in the chosen cities of the Czech Republic

Poděkování: Chtěl bych poděkovat zejména své úžasné vedoucí, která semnou měla ohromnou trpělivost a kdykoliv jsem potřeboval poradit, tak mi ráda podala pomocnou ruku. Také bych chtěl poděkovat přátelům, kteří mne po dobu psaní museli snášet a byli mi v případě nouze nápomocni. A chci poděkovat i rodičům, kteří mě po dobu celého studia podporují.

Obsah

Úvod.....	1
1 Metodologie	2
1.1 Výzkumný design.....	3
1.2 Výzkumné otázky a cíle	3
1.3 Teoretické a věcné východisko.....	4
1.4 Sběr dat.....	5
1.5 Struktura práce.....	6
2 Principy Housing First	7
3 Historie Housing First	12
4 Housing First a sociální bydlení v České republice	14
5 Legislativní rámec.....	19
6 Přidělování bytů v režimu Housing First ve vybraných městech.....	22
6.1 Rapid Re-Housing (Brno).....	22
6.2 České Budějovice	25
6.3 Plzeň	29
7 Komparace	34
8 Závěr	37
9 Summary	39
10 Literatura.....	41

Úvod

Housing First je koncept vyvinutý Samem Tsemberisem, americko-řeckým psychologem, který řeší problematiku bezdomovectví a dle výzkumů má prokazatelně vysokou efektivitu. (MPSV, 2021) Oproti tradiční lineární péči se liší tím, že lidem bez domova poskytuje bydlení okamžitě, jako startovací bod, kdy bydlení považuje za základní lidské právo. (Tsemberis, 2020, s. 37) Osobně jsem si toto téma zvolil, jelikož je otázka bydlení, respektive sociálního bydlení v České republice společensky významným tématem a koncept u nás byl využit prvně v roce 2016 v Brněnském projektu Rapid Re-Housing, tudíž se jedná o málo popsanou oblast. Po úspěchu Brněnského projektu vypsal Ministerstvo práce a sociálních věcí výzvu č.108 Operačního programu Zaměstnanosti na podporu projektů Housing First. Skrze výzvu se zapojila další města či organizace a dohromady Housing First, či jeho principy provozuje třináct projektů napříč celou Českou republikou. (rozhovor s respondenty 1 a 2) Práce je vícepřípadovou studií tří měst a za stěžejní cíl si klade zjistit, jak vybraná města přidělují byty do projektů využívajících konceptu Housing First. V průběhu výzkumu jsem si však uvědomil celkovou komplexnost Housing First a pro lepší celkové porozumění projektům ve vybraných městech jsem se rozhodl zaměřit se i na další oblasti v jednotlivých projektech, jako je začátek jednotlivých projektů, zapojení aktérů či jak jednotliví respondenti projekty hodnotí. Porovnání více měst, která aplikují Housing First v Českém prostředí je ojedinělý přístup k zpracování tématu, a i proto věřím, že je důležité se touto oblastí hlouběji zabývat.

1 Metodologie

Vzhledem k charakteru mé práce jsem se rozhodl zpracovat ji pomocí metod kvalitativního výzkumu. Výhodou využití kvalitativních metod je získání detailního popisu případů. Jedná se o komparaci a zohledňování působení kontextů, lokální situace a podmínek. (HENDL, 2008, s. 53) Kvalitativní výzkum lze chápat jako výzkum, jenž studuje data, která mají charakter textu, či jedinečných skutečností, jejichž převedením na čísla příliš nezískáme. (Drulák, 2008, s. 14) Kvalitativní metody jsem si zvolil s ohledem na to, že je má práce vícepřípadovou studií – popisují situaci u tří konkrétních měst, v kterých se snažím do větší hloubky porozumět mnou sledovaným jevům. Kvalitativní výzkum je pro užší výběr sledovaných jevů nejvhodnější metodou. (Švaříček, Šed'ová, 2007, s.24) Je nutné zmínit, že práce si neklade za cíl najít ideální přístup, který by jasně řešil problematiku přidělování bytů do konceptu Housing First, avšak její ambicí je jasně popsat, jak koncept ve vybraných městech vypadá a jakým způsobem se byty do konceptu v jednotlivých městech přidělují. Výsledky se pokusím v závěru práce přenést na obecnou rovinu pro jejich využití a přenositelnost na jiná města. Zároveň se výzkum snaží plnit dvě kritéria, která byla stanovena Kingem, Keohanem a Verbou (1994, s.15). Prvním je, *„že předmětem a cílem výzkumu je otázka, která je podstatná pro skutečný svět.“* Tím je myšleno, že výstup bude mít reálně dopady a bude důležitý pro politické, sociální, nebo ekonomické oblasti, nebo že napomůže k porozumění podstatným otázkám. Druhým kritériem je, *„že by se výzkum měl zabývat tématem, které přispěje k rozvoji vědecké literatury tím, že pomůže k vytváření vysvětlení některých aspektů světa.“* Oba cíle dle mého názoru práce splňuje. Maxwell (2005, cit. Podle Švaříček, Šed'ová, 2007, s. 63) zároveň jako jeden z typů cílů identifikuje cíl *personální* – jakým způsobem práce obohatila výzkumníka. I tento cíl práce považuji za splněný, jelikož mne téma práce zajímá, a i její výsledky shledávám pro sebe samého obohacujícími.

Téma této práce je v českém prostředí prakticky nepopsané. Při vyhledávání v portálu DS space a zadání výrazů „Housing First“ a „Systém přidělování bytů“ se objeví 26 stránek se závěrečnými pracemi. Při zběžné analýze se však žádná nezabývá vyloženě stejným tématem, jako tato bakalářská práce. Žádná z prací hlouběji nepracuje s analýzou a komparací přidělování bytů u měst s projekty Housing First. Většinou se jedná o popisy sociálního bydlení jako celku, nebo konceptu Housing First jako takového, nebo o případovou studii jednoho z projektů.

Zároveň práce přinese poznatky i do odborného prostoru, kdy nejsou dostupné hlubší analýzy přístupů jednotlivých měst a potenciálně mohou být výsledky využity při inspiraci pro další města, či organizace, které budou chtít s konceptem začít.

1.1 Výzkumný design

Mnou vybraný výzkumný design je komparativní vícepřípadová studie. Rozdíl oproti klasické případové studii je zde ten, že zkoumá dva či více případů, které následně podrobí srovnávací analýze (across-case analysis). (Drulák, 2008, s. 62) Mými vybranými případy jsou města Brno, Plzeň a České Budějovice, která jsem si rámcově stanovil už na začátku své práce po domluvě s vedoucí práce a následně na základě rozhovorů s experty. Mezi hlavní kritéria tohoto předvýběru patřila spolupráce města a neziskového sektoru, doba realizace Housing First projektů a základní systém přidělování městských bytů. Dále jsem prováděl úvodní rozhovor s experty z MPSV, kdy jsem se jich na závěr zeptal, jaká města jim přijdou k analýze vhodná. Bylo mi sděleno a v základu popsáno pět měst, mezi kterými byly i mnou již dříve stanovená města, tudíž jsem se tohoto výběru i nadále držel.

Kritikou kvalitativního výzkumu, potažmo případových studií bývá, že jejich výsledky představují subjektivní dojmy a vzhledem k lokálnosti výzkumů se dají těžko zobecnit. (Hendl, 2008, s. 52) Ačkoliv se bude v mé práci jednat o tři konkrétní města a výsledky budou tím pádem specifické pro oblast, lokální podmínky a politickou reprezentaci, tak se domnívám, že zjištění získaná z výzkumu v jednotlivých městech a následná komparace se budou moci využít jak pro budoucí vývoj konceptu ve vybraných městech, tak i jako informační základ pro další fungování konceptu v jiných městech a obcích. Koncepty ve městech budu komparovat v několika kritériích. Ta jsem si nastavil na základě výsledků z analýz jednotlivých měst a předběžně jsem měl stanoveno několik oblastí vzhledem k mým výzkumným otázkám. Oblastmi komparace jsou

- Podoby konceptů v jednotlivých městech, na jakou cílovou skupinu jsou zaměřeny, jaká je doba realizace a jaké je financování¹.
- Jaká je role aktérů v konceptech
- Samotný systém přidělování bytů do projektu a bytový fond jednotlivých měst

1.2 Výzkumné otázky a cíle

Primárním cílem, který si práce klade, je zjistit, jakým způsobem jednotlivá města, která pracují s konceptem Housing First, přerozdělují byty do svých projektů a jak celý proces vypadá

---

¹ Forma i výše financování

v praxi. Sekundárním cílem je zjistit, jak projekty Housing First v jednotlivých městech fungují (počáteční motivace k vytvoření projektu, jeho vývoj a jeho nynější podoba) Výzkumné otázky, které si v práci pokládám, jsou:

- 1) *Jakou podobu mají projekty Housing First ve vybraných městech?*
  - a. *Jaké výše je jejich financování?*
  - b. *Jaká je jejich cílová skupina?*
  - c. *Co vedlo k vytvoření projektu?*
  - d. *Jací jsou zapojení aktéři v procesu a jaké jsou jejich role?*
- 2) *Jak funguje přerozdělování bytů do konceptu ve vybraných městech?*
  - a. *Existuje metodika pro přidělování bytů do projektů?*

Tyto výzkumné otázky splňují kritéria důležitá pro výzkumné otázky dle Druláka, (2019, s.19) kterými jsou akademická relevance, praktická relevance a zacílenost. Akademickou relevanci plní z titulu, že se jedná o v odborné literatuře relativně málo analyzovanou oblast a odpovědi na výzkumné otázky mohou přinést nové informace. Praktickou relevanci splňuje na základě přínosů zodpovězení pro budoucí užití. Otázky jsou zároveň i jasně zacílené, jelikož se snaží mapovat koncept Housing First v konkrétních městech a zjistit, jakým způsobem probíhalo přerozdělování bytů do projektů.

1.3 Teoretické a věcné východisko

V práci budu za teoretické a věcné východisko považovat samotný koncept Housing First, který v následujících kapitolách popíši a skrze analýzu a komparaci položím základy pro budoucí výzkum. Charakter zkoumaného tématu bakalářské práce nenabízí širší využití konkrétního již existujícího teoretického přístupu. Avšak jak píše Drulák, (2019, str. 23) tak nedílnou součástí procesu utváření teorií je i deskripce a detailní popis nějakých jevů, které ještě předtím popsané nebyly. Práce se bude tudíž na základě popisu a explorační analýzy v oblasti přidělování bytů do konceptu Housing First pokoušet vytvořit nové informační podklady pro případnou budoucí tvorbu teorií v oblasti, jež by mohla napomoci při vysvětlení systému nakládání s bytovým fondem jednotlivých měst v rámci sociálního bydlení. Ačkoliv deskripce jako taková nevytváří nové teorie, tak s ní v práci můžeme nakládat jako s legitimním cílem výzkumu.

1.4 Sběr dat

Pro úvodní kapitolu práce, která popisuje různé aspekty konceptu Housing First v České republice, jsem čerpal zejména z primárních zdrojů. Využil jsem ale také částečně zdroje sekundární jako: zákony, odborné knihy, strategické dokumenty, koncepce či metodologie. Ze sekundárních zdrojů jsem čerpal například z portálu Ministerstva práce a sociálních věcí. Mezi nejdůležitější sekundární zdroje patří knihy *Model Pathways: ukončení bezdomovectví u osob trpících duševními poruchami plynoucími z užívání psychoaktivních látek* (Sam Tsemberis), *Evropská příručka bydlení především* (Nicholas Pleace) a *Úvod do Housing First* (MPSV).

Ve druhé části práce, která se zabývá analýzou jednotlivých měst a následnou komparací, jsem vycházel především z primárních zdrojů, kterými byly polostrukturované expertní rozhovory s aktéry nejen na úrovni měst. Tyto rozhovory jsem doplnil o analýzu příslušných kapitol hlavních strategických dokumentů vybraných měst.

Výběr respondentů probíhal na základě konzultace s expertkou z MPSV, která projekty zná podrobněji. Zároveň si uvědomuji možné problémy, které plynou z výběru respondentů, jež zastávají různé pozice v celém procesu. Fakt, že by se někteří respondenti mohli snažit sledovat své zájmy pomocí výpovědí jsem se i částečně pokusil eliminovat pomocí anonymizace jednotlivých respondentů.

První rozhovor jsem provedl se dvěma experty z Ministerstva práce a sociálních věcí současně, kteří na konceptu Housing First dlouhodobě pracují jako konzultanti projektů zapojených do Výzvy č. 108 v rámci Operačního programu Zaměstnanost na podporu konceptu Housing First (Bydlení především). Rozhovor probíhal online pomocí aplikace Google Meet. Byl proveden 10. června 2021 a trval 38 minut. (V práci dále jako respondenti číslo 1 a 2).

Druhý rozhovor byl proveden se zastupitelem města České Budějovice, který se přímo podílel na vytváření a následné zavádění konceptu Housing First ve městě. Rozhovor probíhal online pomocí aplikace Google Meet. Byl proveden 22. června 2021 a trval 30 minut. (Dále jako respondent číslo 3).

Třetí rozhovor proběhl s poradcem pro ukončování bezdomovectví z Platformy pro sociální bydlení (dále Platforma). Platforma je zapsaným spolkem, který sdružuje více jak 100 organizací a odborníků na bytovou problematiku (Platforma pro sociální bydlení, 2021). Respondent se podílel na utváření projektu v Brně jakožto člen Platformy. Rozhovor probíhal online skrze aplikaci Google Meet. Byl proveden 25. června 2021 a trval 44 minut. (Dále jako respondent číslo 4).

Čtvrtý rozhovor proběhl se zaměstnancem jednoho z center Armády Spásy, která koncept Housing First provozuje v Praze. Rozhovor proběhl osobně v kancelářích Armády Spásy. Proběhl 29. června 2021 a trval 32 minut. (Dále jako respondent číslo 5).

Pátý rozhovor proběhl s odborníkem a realizátorem konceptu Housing First z neziskové organizace Ledovec v Plzni. Rozhovor probíhal online pomocí platformy Google Meet. Byl proveden 8. července 2021 a trval 35 minut. (Dále jako respondent číslo 6).

Všichni respondenti byli před začátkem nahrávání dotázáni, zda souhlasí s nahráváním rozhovorů za účelem vypracování bakalářské práce a bylo jim řečeno, že v práci budou anonymizováni. Rozhovory s respondenty probíhaly vždy dle stejného scénáře a za použití stejných otázek, které jsem v průběhu rozhovoru lehce měnil v reakci na informace poskytnuté od respondentů. Nahrávky rozhovorů jsem následně přepsal a přepis jsem podrobil tematické analýze. Nahrávky rozhovorů i jejich přepisy mám uloženy a mohou být v případě nutnosti poskytnuty. V příloze je přiložena struktura rozhovorů (Příloha 1).

1.5 Struktura práce

Práce v úvodu stanovuje problém, který zkoumá a jaká metodologie je k tomu využita. První kapitola se zaměřuje na popsání Housing First, potažmo sociálního bydlení v České republice obecně. Dále poukazuje na legislativní úpravu, kterou problematika v České republice má; poté pojednává o historii a principech konceptu, a na závěr kapitoly ukazuje příklad z Brna, kde byl projekt velmi medializován a byl inspirací i pro další projekty, jež využívají konceptu Housing First. Další kapitola analyzuje a následně komparuje implementaci Housing First v jednotlivých městech. V analytické části se práce zaměřuje na popsání toho, jak koncept vypadá v jednotlivých městech, jací aktéři jsou zapojeni do konceptu a popisu procesu přidělování bytů. V komparativní části bude text porovnávat, rozdíly a podobnosti a rozdíly v jednotlivých konceptech a jaká jsou jejich specifika (cílová skupina, začátek, proces), dále porovná bytové fondy, kterými města disponují a jako poslední část porovná samotné procesy přidělování bytů v intencích zásad Housing First.

2 Principy Housing First

Tato kapitola si klade za cíl vysvětlit a popsat jednotlivé principy, kterými se Housing First řídí. Tyto principy jsou důležité pro pochopení toho, jak se Housing First odlišuje od ostatních přístupů a co je jeho podstatou.

Koncept Housing First v České republice se řídí základními osmi principy, které jsou definované v „Evropské příručce bydlení především“. Ta vychází z prvotního modelu Pathways, který byl vytvořen Tsemberisem v 90. letech v New Yorku. Mezi základní principy patří:

- 1) Bydlení jako lidské právo
- 2) možnost volby a kontrola na straně klientů
- 3) Oddělení bydlení a podpory
- 4) Důraz na zotavení
- 5) Harm reduction
- 6) Aktivní zapojení bez donucení
- 7) Individuální plánování
- 8) Flexibilní podpora na tak dlouho, jak je potřeba. (Pleace, 2017, str. 35)

Počet principů i jejich obsah se však různí na základě konkrétní využívané metodiky. Většina pracuje s osmi principy (Pathways HF1, Evropská příručka bydlení především, Výzva OPZ č.108), jejichž znění je upravováno dle organizace, jež metodiky využívají. Některé metodiky však pracují i s nižším počtem, jako například Pathways HF 2 a Canadian Toolkit, jež se řídí pěti principy. Ačkoliv Výzva OPZ č. 108 pracuje s osmi principy vycházejícími z Evropské příručky, tak jsou některé principy lehce odlišné oproti prvotní metodice Pathways HF1. Tuto odlišnost se pokusím v případě nutnosti reflektovat.

Osm základních principů

Bydlení je lidské právo

Možnost volby a kontrola na straně klientů

Oddělení bydlení a podpory

Důraz na zotavení

Harm reduction

Aktivní zapojení bez donucení

Individuální plánování

Flexibilní podpora na tak dlouho, jak je potřeba.

Zdroj: Evropská příručka bydlení především, 2017

Bydlení jako lidské právo

Stěžejním principem, z kterého vychází celý koncept Housing First, je lidské právo na bydlení, na které má jedinec nárok a které je třeba respektovat. Bydlení je základní lidskou formou uspokojení jedné ze základních lidských potřeb (Maříková a kol., 1996) a právo na adekvátní úroveň bydlení je uznáváno v mezinárodním právu. (UN, 1948) Místo k bydlení je v konceptu Housing First hlavním stavebním kamenem pro následnou práci s jedincem. Důležitou myšlenkou konceptu je, že Housing First si nevybírání, které jedince do systému vezme a kteří uspějí, ale poskytuje rovné šance všem lidem bez domova. (Tsemberis, 2020, s. 29) Nejsou zde zároveň kladeny požadavky na jedince, kterými by si musel bydlení zasloužit (absence konzumace alkoholu, povinná léčba atd.). Bydlení zde není chápáno jako forma dočasného bydlení, nýbrž jako skutečné bydlení. (Tsemberis, 2020, s. 29) Zároveň se však od jedince očekává, že bude plnit základní podmínky pronájmu, či užívání nemovitosti a že bude v pravidelném kontaktu s terénním pracovníkem. (Pleace, 2017, str. 36) Na zahraniční dlouholeté praxi je možné vidět, že když je jedinci poskytnuto bydlení spolu s adekvátní pomocí, je schopný si ho dlouhodobě udržet prakticky každý, aniž by se o něj musel nějakým způsobem zasloužit. (Snopek a kol., 2016, str. 15).

Možnost volby a kontrola ze strany klientů

Možnost volby a kontroly pro uživatele služeb klade důraz na individualitu jedince. Osobám je nasloucháno a vychází se z předpokladu, že lidé sami vědí, jaké služby chtějí využívat. Důležité je zde klást důraz na silné stránky jedince a jejich sebeurčení. Ačkoliv se pracuje s vysokou mírou individuality, je nutné zároveň informovat o možnostech, které jsou k dispozici s cílem dosažení pozitivní změny. Dále je jedinec aktivně podporován v tom, aby se zapojil do případné léčby, či *harm reduction*. (Pleace, 2017, str. 37). Tento princip je založen na silné důvěře mezi klientem a sociálním pracovníkem. (Úvod do Housing First, 2019, str. 5) „*Tento přístup, tedy řízení v klientových rukou, je zásadní pro úvodní proces zapojení klienta do programu a určuje podobu bydlení a služeb po celou dobu jeho trvání.*” (Tsemberis, 2020, str. 33)

Oddělení bydlení a podpory

Dalším principem je oddělení bydlení od podpory. To znamená, že jedinec má právo na bydlení, aniž by dané právo bylo podmíněno léčbou, či podporou. (Úvod do Housing First, MPSV, 2019) V praxi tomu lze rozumět tak, že bydlení je poskytováno i jedincům, kteří nadále konzumují alkohol, či užívají drogy. Jedincům je nabízená široká škála podpůrných služeb, které mohou v případě potřeby využít a jsou jim k dispozici 24 hodin denně. Podpůrná práce a intervence týmů je značně flexibilní, různorodá a individuálně zaměřená na konkrétního jedince a jejich potřeby, kdy je plně na konkrétním jedinci, zda se rozhodne služby využívat, či nikoliv. Tato podpora má dosáhnout zlepšení jedincovy situace v oblastech duševního, fyzického, psychického zdraví, či pomoci při opětovném vstupu na trh práce, zlepšit vztahy s rodinou, nebo řešit problémy se závislostmi. (Tsemberis, 2020, s. 32) Housing First je orientován primárně na jedince, se kterým pracuje. Tudíž i ve chvíli, kdy přijde o bydlení, přestěhuje se, musí nastoupit k výkonu trestu, či musí do psychiatrické léčebny, tak s ním služba i nadále zůstává, pokud se on sám nerozhodne s ní spolupráci ukončit. Ve chvíli, kdy by se jedinec rozhodl spolupráci ukončit, tak může zůstat ve svém dosavadním bydlení. (Pleace, 2017, s. 39)

Důraz na zotavení.

Zaměření na zotavení se snaží pracovat s fyzickým a psychickým zdravím jedince a jeho celkovou úrovní spokojenosti. Jedná se o velmi komplexní proces, kdy se soustřeďuje na silné stránky jedince a cílem je kvalitní, spokojený život. (Úvod do Housing First, MPSV, 2019) Opět se pracuje s vysokou mírou individuality, kdy proces zotavení vychází ze svobodné volby

jedince, který si určí, jaké cíle má léčba mít a co mu přijde smysluplné. (Tsemberis, 2020, str. 35) „Každý pracovník musí dávat najevo své pozitivní přesvědčení o tom, že se klient zotaví, vyjadřuje naději, nevytváří vztahy z mocenské pozice a vyjadřuje skutečnou starost a zájem o klienta.” (Tsemberis, 2020, str. 35)

Harm reduction

Jedná se o způsob, jehož průběh je primárně v rukou daného jedince. Využívá více metod k zmírnění negativních dopadů, které mohou plynout z užívání návykových látek, nechráněného sexu, či hromadění dluhů. (Tsemberis, 2020, s. 36) V Housing First se na závislost pohlíží z holistického hlediska, kdy se řeší všechny příčiny a následky užívání drog a nepřístupuje se k problematice jako k samostatnému problému. Harm reduction je pro fungování konceptu Housing First klíčový, jelikož právě díky němu je možné poskytovat bydlení i osobám, které odmítají přestat s užíváním drog. (Pleace, 2017, str. 41) Zároveň se však tato metoda nebere jako dlouhodobé a konečné řešení, nicméně pomáhá průběžně snižovat dopady destruktivních návyků. (Tsemberis, 2020, s. 37)

Aktivní zapojení bez donucení

Aktivní participace na procesu bez donucení je podporována ze strany pracovníka, kdy se snaží pozitivně motivovat jedince a ukázat mu, že se do celého procesu poskytování pomoci může sám zapojit. (MPSV, 2019) Housing First se pomocí toho snaží jedinci ukázat, že služby, které poskytuje, jsou k dispozici a že životní a sociální změna je možná. (Pleace, 2017, str. 42) „Klient je sociálním pracovníkem podporován, nikoli kontrolován. Způsob práce lze označit za asertivní či proaktivní, avšak ne za vynucovací či agresivní.” (Úvod do Housing First, 2019, str. 8)

Individuální plánování

Jak již bylo řečeno, tak koncept Housing First pracuje hlavně s jedincem a operuje s jeho jedinečností a individualitou. Z toho vyplývá i celkové individuální plánování, kdy je na rozdíl od jiných služeb Housing First koncipováno tak, že si sám jedinec vybírá cestu, kterou se chce k normálnímu životu vrátit. Je čistě na něm, jakou kombinaci služeb si zvolí a v jaké míře je využije. V tomto směru jedince Housing First sociální pracovníci podporují a snaží se je pozitivně motivovat. Mezi služby, které může v tomto ohledu jedinec využívat patří například: stanovení rozpočtu, dluhové a finanční poradenství, podpora sociální integrace a jako nejdůležitější motivace k nastoupení léčby. (Pleace, 2017, str. 42)

Flexibilní podpora

Housing First je vázán hlavně na jedince, s kterým pracuje, a ne na daný byt, ve kterém se nachází. Z toho vyplývá i poslední princip, kterým je snaha poskytovat podporu na tak dlouho, jak je jen potřeba. Pokud jedinec přijde z nějakého důvodu o bydlení (např. neplacení nájmu, hospitalizace nebo uvěznění), tak se mu Housing First snaží zajistit bydlení nové a v procesu s ním pracuje, a nadále mu v případě zájmu poskytuje své služby. Někdo je schopen se do života zapojit relativně rychle a pro někoho je to proces na dlouhé roky. (Pleace, 2017, str. 43)

Rozdíl v principech

Jelikož metodika Výzvy OPZ č. 108 vychází primárně z Evropské příručky pro bydlení především, tak je většina principů velmi podobných. Metodika výzvy je značně stručnější ohledně definování jednotlivých principů, avšak předkládá ve formě bodů konkrétní opatření, která by realizátoři projektu měli, nebo musí splnit. Zásadní rozdíl je zde však v osmém principu, který je ve Výzvě nazvaný jako „Housing First je určeno pro ty nejohroženější, přednostně pro ty s potřebou komplexní podpory“ a v Evropské příručce nese název „Flexibilní podpora na tak dlouho, jak je potřeba“. Evropská příručka se v tomto ohledu drží vzoru podle metodiky Pathways to housing od Sama Tsemberise a popisuje kontinuální podporu, která trvá i v případě, že je klient vystěhován. (Tsemberis, 2020, s. 32) Metodika v tomto principu však mluví o posouzení a výběru vhodného kandidáta, který propadá síti jiných programů a má komplexní potřeby. (Úvod do Housing First, 2019, s. 9) Ačkoliv však není princip flexibility zastoupen v principech výzvy, projekty s ním, na základě informací z rozhovorů, stejně pracují.

3 Historie Housing First

Tato kapitola vysvětluje historický vývoj konceptu Housing First, který je důležitý pro pochopení pohnutek a problémů, díky kterým koncept vznikal. Zároveň ukazuje, že se jedná o evidence-based policy již od samého začátku svého fungování.

Housing First byl vyvinut v devadesátých letech v New Yorku doktorem Samem Tsemberisem, který založil organizaci *Pathways to Housing*. Hlavním prvkem konceptu je to, že oproti programům prostupného bydlení je osobám byt poskytnut velmi rychle a bez předešlé přípravy. (Úvod do Housing First, 2019, s. 2) Koncept Housing First vznikl právě z důvodů, že pro mnohé jedince byl vstup do programů prostupného bydlení náročný, nebo se do něj kvůli četným psychickým obtížím ani nesnažili přihlásit. (Tsemberis, 2020, s. 26) Zároveň byla tato změna výsledkem dlouhodobé změny v přístupu k jedincům, kteří trpí psychickými nemocemi. Kuhn (1970) takovýto typ procesu nazýval „změnou paradigma“ která nutně nastává, když se zaběhlý a dlouhodobě využívaný systém začne značně měnit. Zvyšoval se tlak cílený na změnu v systému mentálního zdraví a objevovaly se sílicí hlasy, které upozorňovaly na neefektivitu kontinuálního přístupu a upozorňovaly na důležitost bydlení. (Zipple, Ridgway, 1990, s. 13-17) Během devadesátých let se tyto pochyby nadále potvrzovaly a daly za vznik alternativním službám s podporou. I přesto se však hojně využívaly spíše systémy víceetapového bydlení, jelikož se stále jednalo o dominantní metodu v oblasti péče o psychické zdraví. (Pleace, 2017, s. 21)

Na základě výzkumu z devadesátých let, který byl proveden Culhanem et. al. (1998), se ukázalo, že existuje skupina lidí, která je chronicky bez domova, propadává pomyslným sítím a tradiční programy podpory jí nepomáhají. Dále na základě několika studií, které prokázaly větší efektivitu konceptu Housing First oproti jiným, zaběhlým programům, se začal koncept hojněji využívat a zájem o něj projevil i federální orgány. (Pleace, 2017, s. 23) Podstatným faktorem pro vyšší využívání Housing First se stala zejména otázka ekonomická, kdy je koncept schopný ušetřit značné částky, nebo peníze efektivněji využít. To je možné vidět ve studii (Pleace, Bretherton, 2013, s. 55-58) která na britském modelu Housing First ukazuje, že Camden Housing First (CAMHF) byl schopný oproti klasickým podpůrným službám v hostelu určeném k přesídlování lidí bez domova, ušetřit ročně kolem 1 600 liber. I přesto, že koncept nemusí vždy ušetřit (hostely mohou například šetřit na službách za zdravotní péči a služby, které jsou u CAMHF poskytovány National Health Service.), tak se obecně ukázalo, že je schopnější efektivněji řešit problémy jedinců trpících chronickým bezdomovectvím, a tím pádem je lepším využitím peněz.

Přístup Housing First se v Evropě začal využívat po úspěších v USA. Několik programů ukázalo, že koncept funguje a potvrdily se výsledky, které ukazovaly, že koncept je efektivnější, než-li dostupné bydlení, že může být ve výsledku úspornější a že bere v potaz některé otázky, které u dostupného bydlení byly opomíjeny a dávali za vznik etickým problémům. V současnosti je koncept využíván v mnoha zemích Evropské unie (např. Nizozemí, Rakousko, Švédsko). (Pleace, 2017, s. 24-25)

V České republice se koncept začal využívat v roce 2015 v Brně, a to ve dvou projektech – Rapid Re-Housing pro rodiny a Housing First pro jednotlivce. Projekt se poté rozšířil i do Liberce, či do Prahy, avšak hlavním katalyzátorem se stala výzva Operačního programu zaměstnanost č.108 Ministerstva práce a sociálních věcí, která alokovala 150 milionů korun na podporu projektů, které chtěly aktivně využívat konceptu Housing First. V současnosti jsou podpořeny projekty v následujících městech: Brno, České Budějovice, Frýdek-Místek, Havířov, Jeseník, Jihlava, Karviná, Louny, Most, Ostrava, Otrokovice, Plzeň, Třinec, Uherské Hradiště a Ústí nad Labem. (MPSV, 2021)

4 Housing First a sociální bydlení v České republice

V této kapitole budu analyzovat, jak vypadá sociální bydlení v České republice, dle jakých principů se řídí, komu je určeno a jaké typy jsou v České republice využívány. Dále definuji a hlouběji popisuji koncepty Housing Ready a Housing First.

Na úvod je potřeba definovat sociální bydlení v České republice. Dle oficiální webové prezentace MPSV se jedná o: *„bydlení poskytované osobám v bytové nouzi nebo bytovou nouzí bezprostředně ohroženým, včetně lidí, kteří vynakládají na bydlení nepřiměřenou výši svých příjmů. Sociální bydlení je poskytováno za specifických smluvních podmínek nájmu a v souladu s určitými principy. Uživatelům sociálního bydlení je v případě potřeby poskytována podpora formou sociální práce.“* (MPSV, 2021a)

Sociální bydlení je primárně poskytováno lidem bez domova. Česká republika se v tomto ohledu řídí dle evropské typologie bezdomovectví ETHOS, která je utvářena Evropskou federací národních organizací pracujících s bezdomovci. Ta chápe bydlení ve třech oblastech, jejichž absence může vést k bezdomovectví. Domov může být chápán jako přiměřené bydlení, které může jedinec a jeho rodina využívat (*fyzická oblast*), mít vlastní prostor pro sebe a navázání sociálních vztahů (*sociální oblast*) a mít právní důvod pro užívání (*právní oblast*) (Krebs, 2015, s. 4). V těchto oblastech se dají identifikovat čtyři formy vyloučení z bydlení:

- 1) *Bez střechy*, kdy se jedná o osoby, které pobývají venku, nebo v noclehárnách.
- 2) *Bez domova*, kdy se jedná o osoby, které pobývají v ubytovnách či institucích jako např. ubytovnách pro bezdomovce, podporovaném bydlení, zdravotnických zařízeních, věznicích či v azylových domech.
- 3) *Nejisté bydlení*, jedná se o osoby pobývající v přechodném bydlení, u přátel, v bydlení bez právního nároku nebo jsou ohroženy vystěhováním, či násilím.
- 4) *Nevyhovující bydlení*, kdy se jedná o osoby, co přebývají v typech bydlení, které nevyhovují, jsou zvláštní, přelidněné nebo ve velmi špatném stavu (Metodika sociální práce v sociálním bydlení, 2019, s. 14)

Osoby jsou v kategoriích členěny podle jejich životní situace, či podle situace jejich bydlení, a dále se člení ještě na třináct subkategorií, které se dají využít k aplikaci politik, monitorování bezdomovectví či evaluaci politik. (FEANTSA, Evropská typologie bezdomovství a vyloučení z bydlení v prostředí České republiky)

Všechny oblasti, formy a subkategorie jsou znázorněny v níže přiložené tabulce

	OPERATIONAL CATEGORY	LIVING SITUATION	GENERIC DEFINITION
Conceptual Category	ROOFLESS	1 People Living Rough	1.1 Public space or external space Living in the streets or public spaces, without a shelter that can be defined as living quarters
		2 People in emergency accommodation	2.1 Night shelter People with no usual place of residence who make use of overnight shelter, low threshold shelter
	HOUSELESS	3 People in accommodation for the homeless	3.1 Homeless hostel 3.2 Temporary accommodation 3.3 Transitional supported accommodation Where the period of stay is intended to be short term
		4 People in Women's Shelter	4.1 Women's shelter accommodation Women accommodated to experience of domestic violence and where the period of stay is intended to be short term
		5 People in accommodation for immigrants	5.1 Temporary accommodation/reception centres 5.2 Migrant workers accommodation Immigrants in reception or short term accommodation due to their immigrant status
	INSECURE	6 People due to be released from institutions	6.1 Penal institutions 6.2 Medical institutions (*) 6.3 Children's institutions/homes No housing available prior to release Stay longer than needed due to lack of housing No housing identified (e.g. by 18th birthday)
		7 People receiving longer-term support (due to homelessness)	7.1 Residential care for older homeless people 7.2 Supported accommodation for formerly homeless people Long stay accommodation with care for formerly homeless people (normally more than one year)
	INSECURE	8 People living in insecure accommodation	8.1 Temporarily with family/friends 8.2 No legal (sub)tenancy 8.3 Illegal occupation of land Living in conventional housing but not the usual place of residence due to lack of housing Occupation of dwelling with no legal tenancy illegal occupation of a dwelling Occupation of land with no legal rights
		9 People living under threat of eviction	9.1 Legal orders enforced (rented) 9.2 Re-possession orders (owned) Where orders for eviction are operative Where mortgagee has legal order to re-possess
		10 People living under threat of violence	10.1 Police recorded incidents Where police action is taken to ensure place of safety for victims of domestic violence
	INADEQUATE	11 People living in temporary/non-conventional structures	11.1 Mobile homes 11.2 Non-conventional building 11.3 Temporary structure Not intended as place of usual residence Makeshift shelter, shack or shanty Semi-permanent structure hut or cabin
		12 People living in unfit housing	12.1 Occupied dwellings unfit for habitation Defined as unfit for habitation by national legislation or building regulations
		13 People living in extreme over-crowding	13.1 Highest national norm of overcrowding Defined as exceeding national density standard for floor-space or useable rooms

Note: Short stay is defined as normally less than one year; Long stay is defined as more than one year.

Zdroj: ETHOS, typology of homelessness, 2005

Dále je však sociální bydlení v České republice poskytováno i osobám, které i přesto, že pobírají dávky na bydlení, vynakládají na bydlení významnou část svých příjmů (definováno jako 40 % disponibilních příjmů) a nejsou schopny tuto situaci vlastním přičiněním vyřešit. (MPSV, 2021b)

Na základě typologie ETHOS je zjevné, že bezdomovcem nemusí být nutně pouze člověk žijící na ulici, nýbrž i jedinec, který trpí domácím násilím či je jeho bydlení nejisté nebo ve špatném stavu.

Sociální bydlení v České republice je postaveno na devíti principech. Těmi jsou: princip solidarity, princip potřeby, princip bydlení v bytě, princip nediskriminace, individuální a nediferenciovaný přístup, princip desegregace, princip posilování kompetencí, princip prevence

a princip subsidiarity (MPSV, 2021c).

V České republice existují dva základní koncepty boje proti bezdomovectví: Housing Ready a Housing First. (MPSV, 2021d)

Ilustrace základního rozdílu mezi jednotlivými koncepty, zdroj: MPSV, 2021

Housing Ready

Housing Ready na rozdíl od Housing First bere získání samostatného bydlení až jako výstup, finální fázi celého procesu. Podle Sama Tsemberise (2020, s. 25) se motto celého konceptu dá popsat jako „bydlení až po přípravě“. Jedinec vstupuje do systému, kterým musí „prostupovat“ a na základě kritérií, která zjišťují, jak moc kompetentní je k bydlení, se posouvá dál skrze čtyři stupně. První stupeň je určený k řešení okamžité bytové nouze, druhý k upevňování správných návyků k bydlení, třetím je sociální bydlení a až jako konečná fáze je samostatné bydlení.² Jedná se o v České republice dominantní koncept při boji s bezdomovectvím, avšak v současnosti se ukazuje, že se na koncept váže řada problémů, jako je špatná sociální integrace nebo zacyklení jedinců v nižších stupních. (MPSV, 2021e)

Tsemberis (2020, s.25) tvrdí, že Housing Ready vychází z několika mylných klinických studií. Uvádí pět základních chybných předpokladů. Těmi jsou:

² Sociální bydlení mívá oproti bydlení samostatnému i určitou formu sociální práce s nájemníkem (pozn. autora)

1) Předpoklad, že jedinci musí dokázat, že jsou na bydlení připraveni a jsou schopni samostatně žít,

2) Že jedinci trpící duševními poruchami a poruchami spojenými s užíváním návykových psychoaktivních látek musí nejprve podstoupit léčbu a musí abstinovat, než je jim umožněn přístup k bydlení. Dále předpoklad,

3) Že si klienti budou více vážit bydlení, pokud se o něj zaslouží. Práce s bydlením jako s jakýmsi privilegiem.

4) Nutnost vytyčení cílů lékaři, jelikož jedinci to sami bez pomoci nezvládnou.

5) Jedinci s vážnými poruchami musí bydlet tak, aby nad nimi mohl být vykonávaný neustálý dozor.

Housing First

„Housing First ukončuje bezdomovectví. Je to tak prosté.“ Tsemberis (2020, s. 17)

Housing First se na rozdíl od Housing Ready snaží o poskytnutí plnohodnotného bydlení pro jedince v prvé řadě, bez nutnosti předešlé sociální práce a přípravy. Koncept cílí hlavně na lidi bez domova, kteří propadávají sítím sociálních služeb a mají komplikovaný zdravotní stav. Konkrétně se jedná o jedince, co mají problémy s drogami, alkoholem či psychické potíže. (MPSV, 2021) Důležitým aspektem konceptu je to, že když se jedinci poskytne domov hned na startovní čáře, tak se pro něj jedná o pozitivní motivaci a poskytuje mu to naději. S lidmi bez domova je velmi často špatně zacházeno a mohou mít pocit méněcennosti. Právě přidělení bytu jako nového začátku jim pomáhá se pomalu plnohodnotně navrátit do společnosti a začít se soustředit i na jiné problémy, než jen na tíživou otázku „kde budu bydlet?“. Tsemberis (2020, s. 23) Kromě poskytnutí okamžitého bydlení se HF soustřeďuje i na aspekty kvality života jedince, jako je jeho zdraví, životní spokojenost, zaměstnání, opětovné navázání vztahů s rodinou či řešení, nebo alespoň mírnění dopadů závislosti na alkoholu či drogách. Jedincům je ponechána vysoká míra individuality a po zprostředkování bydlení je jim poskytnuta podpora ve formě intenzivní sociální práce. Různé problémy jedince a jejich řešení jsou od sebe jasně odděleny. Problémy spojené s bydlením jsou jasně odlišeny od problémů týkajících se klientova psychického zdraví, případně dalších forem přímé podpory. Tsemberis (2020, s. 32) Řešení již

zmíněných problémů se závislostmi se uskutečňuje pomocí redukce dopadů³ (*harm reduction*) či povzbuzením k nastoupení léčby. Není to však podmínkou k udržení bydlení. (Pleace, 2017, s. 19)

Koncept Housing First byl celoplošně podpořen v České republice v roce 2019 po vyhlášení výzvy č.108 OPZ Podpora programu Housing First (Bydlení především) Ministerstvem práce a sociálních věcí (MPSV). Možnost získání dotace na jeho implementaci měly obce, organizace zřizované obcemi a neziskové organizace. Schváleno bylo nakonec patnáct projektů. Ambicí programu bylo podpoření vyššího využívání konceptu v České republice. MPSV nabízelo vybraným projektům a dalším případným realizátorům konceptu podporu v oblastech metodiky, informací, evaluace, propojení s aktéry a následným zpracováním výstupů projektů. (MPSV, 2021f)

---

³ V praktických podmínkách Housing First se jedná například o přechod na slabší druh alkoholu, či méně časté užívání drog.

5 Legislativní rámec

V této části se bude práce zabývat legislativní úpravou problematiky sociálního bydlení v České republice. Tato část celkově dokresluje právní úpravu sociálního bydlení v České republice.

V České republice je sociální bydlení upravováno širokým spektrem dokumentů jak na národní, tak na nadnárodní úrovni. Velký počet zákonů, které se problematiky dotýkají na národní úrovni je jednak zapříčiněn složitostí sociálního bydlení a jeho průnikem do mnoha oblastí politiky, ale zároveň i současnou absencí dlouho doporučovaného zákona o sociálním bydlení.

Mezinárodní legislativní rámec

Na poli mezinárodního práva je právo na bydlení v České republice součástí práva na přiměřenou životní úroveň (MPSV, 2015, s.12) To je upraveno Článkem 25, Všeobecné deklarace lidských práv a svobod, kde stojí, že: *„Každý má právo na takovou životní úroveň, která by byla s to zajistit jeho zdraví a blahobyt i zdraví a blahobyt jeho rodiny, počítajíc v to zejména výživu, šatstvo, byt a lékařskou péči, jakož i nezbytná sociální opatření; má právo na zabezpečení v nezaměstnanosti, v nemoci, při nezpůsobilosti k práci, při ovdovění, ve stáří nebo v ostatních případech ztráty výdělečných možností, nastalé v důsledku okolností nezávislých na jeho vůli.“* (Všeobecná deklarace lidských práv a svobod, 1948, Čl. 25)

Dále je platný Mezinárodní pakt o hospodářských, sociálních a kulturních právech, který ustanovení z deklarace přejímá, je mezinárodní smlouvou a dle Čl.10 Ústavy České republiky je součástí jejího právního řádu. Tento pakt zavazuje státy k uznání práva na životní úroveň jedince. (MPSV, 2015, s.12)

Velmi podstatným nadnárodním dokumentem je Evropská sociální charta, což je dokument Rady Evropy, č.14/2000 Sb. m. s. a je ratifikována Českou republikou. Zde se mluví o potřebě chránit a zajistit základní a nezbytné podmínky pro rozvoj rodiny, jakožto základního stavebního kamene pro společnost. Mezi tyto prostředky patří i poskytnutí bydlení pro rodiny či staré osoby. (Evropská sociální charta, 2000)

Je však nutno podotknout, že výše uvedené mezinárodní úpravy, které v České republice platí, mluví o sociálním blahobytu spíše v obecné rovině a přímo výraz „sociální bydlení“ není nikdy zmíněn. Výraz „bydlení, byt“ je zmíněn jednou v Čl. 25 Všeobecné deklarace lidských práv a svobod, jednou v Čl.11 Mezinárodního paktu o hospodářských, sociálních a kulturních právech a jednou v Čl.16 Evropské sociální charty.

Český legislativní rámec

Ačkoliv v Českém katalogu základních lidských práv a svobod není jasně uvedeno právo na ochranu přiměřené životní úrovně a bydlení, dá se na základě výše uvedených mezinárodních dokumentů tento závěr jasně dovodit. (MPSV, 2015, s.13)

Na základě koncepce sociálního bydlení v ČR 2015-2025, jež je základním strategickým dokumentem v oblasti sociálního bydlení v České republice, je možné podle části „Základní právní rámec“ identifikovat značné množství zákonů a nařízení, která problematiku sociálního bydlení upravují. V dokumentu jsou zákony rozděleny do několika oblastí dle toho, z jaké pozice problematiku upravují. Tyto oblasti dohromady čítají dvacet osm zákonů. Oblastmi jsou *Kompetenční předpisy, Nájem vlastnictví a další úpravy, nepřímá vazba a investiční podpora bydlení* pod kterou spadají *obecná norma, podpora poskytovaná MPSV a MF, daňové předpisy a další související předpisy*. (MPSV, 2015, s.13)

Na nutnost přijetí zákona o sociálním bydlení upozorňuje dlouhodobě například Platforma pro sociální bydlení. Platforma je sdružením organizací a odborníků, kteří se problematikou bydlení dlouhodobě zabývají. Platforma jako taková se dlouhodobě snaží o prosazení legislativní změny na parlamentní úrovni a dále pomáhá samosprávám či neziskovým organizacím v boji proti bezdomovectví na regionální úrovni. (Platforma, 2018) Platforma na nutnost co nejrychlejší přijetí zákona upozorňuje skrze řadu ukazatelů, jako je nárůst cen nemovitostí v ČR, rychlejší nárůst nájmu nežli mezd, počet lidí pod úrovní příjmové chudoby, či zvýšení vyplácení doplatku na bydlení mezi lety 2011–2015. (Platforma, 2018). Na základě rozhovoru s respondenty z MPSV vyplynulo, že jako problém vidí to, že jelikož není zákon, tak pokud se některá z obcí chce například do nějakého projektu zapojit⁴ tak je nucena hledat nesystematická řešení, která nemusí být z dlouhodobého hlediska efektivní. Pokusy o řešení problematiky zákona o sociálním bydlení v České republice probíhají již dlouhou dobu. Moment nastolení tématu jako problému veřejné politiky lze vystopovat v devadesátých letech minulého století, kdy v důsledku rozsáhlé privatizace obce přestaly mít možnost reagovat a poskytovat bydlení lidem, kteří se z nějakého důvodu nemohli k standardnímu bydlení dostat. (Macela, 2016) První příslib zákona o sociálním bydlení se objevil už za vlády Mirka Topolánka v roce 2007. (Macela, 2016) Od té doby, ačkoliv si jej většina vlád dávala do programových prohlášení, nebyl však doposud prosazen. Za současné druhé vlády Andreje

---

⁴ Zahrnuje i Housing First

Babiše byl zákon primárně v gesci Ministerstva pro místní rozvoj. Podle Platformy měl ministerstvem navržený zákon několik kritických pasáží, které by mohly napomáhat k segregaci (výstavba sociálních domů) a zároveň nepřispíval k systémovému řešení problematiky. (Platforma, 2018) Na problematiku exkluze a vytváření ghett už ve své studii v roce 2002 upozorňuje Martin Lux, který definoval jako největší problémy sociálního bydlení právě segregaci a také obchod s chudobou. (Lux, 2002) Zákon byl nicméně odložen a nahrazen systémem dávek. (Sdružení místních samospráv, 2018) Tisková zpráva MMR z 18.01.2021 uvádí, že zákon o dostupném bydlení by měl být předložen vládě v průběhu května 2021. (MMR, 2021)

Jelikož je koncept Housing First v České republice poměrně nový, tak se mu v legislativních dokumentech nevěnuje přílišná pozornost. Avšak v Konceptu sociálního bydlení ČR 2015-2025 už se o konceptu mluví jako o v „zahraničí úspěšném“ a je v koncepci i vysvětlen.

6 Přidělování bytů v režimu Housing First ve vybraných městech

V této části práce budu analyzovat koncept Housing First v jednotlivých městech. Na základě mnou stanovených výzkumných otázek práce popisuje, jak koncept v jednotlivých městech vypadá a jaké byly jeho začátky. Dále popisuje aktéry, kteří jsou do procesu zapojeni a vykresluje bytový fond jednotlivých měst. Poté popisuje samotný proces přidělování bytů do konceptu, kolik bytů je ve městě do konceptu vkládáno a jakým způsobem jsou byty vybírány. V závěru vykresluje, jak jednotlivé projekty hodnotí respondenti a jakou mají budoucnost.

6.1 Rapid Re-Housing (Brno)

V této části popíši projekt z Brna, který byl inspirací pro vypsání výzvy č. 108 operačního fondu zaměstnanosti, která poskytla finanční podporu pro další projekty, jež chtěly využívat metodu konceptu Housing First. (irozglas, 2019)

Začátek konceptu a jeho podoba

„Těsně po komunálních volbách byla politická objednávka na to začít řešit bezdomovectví nějakým způsobem, který je založený na důkazech“ (rozhovor s respondentem č. 4) Odpovědí na tuto poptávku se stal projekt Rapid Re-Housing, který začal fungovat v roce 2016. Jednalo se zde o podporované bydlení, které vycházelo z principů Housing First, ale bylo upraveno pro potřeby rodin s dětmi. (Metodika inovačního řešení, 2018, s.8) Tento výběr cílové skupiny se liší oproti typické skupině, na kterou se koncept zaměřuje. Tou jsou dospělé osoby, které trpí duševními onemocněními a jsou dlouhodobě⁵ bez domova. (Tsemberis, 2020, s. 41) „U rodin s dětmi není možné hodnotit míru bezdomovectví, jelikož se nejedná o to bezdomovectví zjevný jako na ulici, ale většinou je to bytová nouze v ubytovnách, azylových domech, nebo nějakých nekvalitních bytech...“ (rozhovor s respondentem č. 4)

„Od roku 2015 se začalo plánovat, jak by ten projekt měl vypadat a co všechno by měl prokázat. V rámci vyjednávání se přišlo s tím, že nejmenší možný vzorek pro zobecňování z hlediska randomizované kontrolní studie je padesát intervenčních rodin a sto rodin v kontrolní skupině“ (rozhovor s respondentem č. 4)

Za účelem vytipování potenciálních rodin, které by se mohly zapojit do projektu, a k zmapování bytové nouze v Brně proběhl registrační týden. Rodiny musely splňovat podmínky nebydlení, či nejistého a/nebo nevyhovujícího bydlení. Za definici rodiny se zde považovala rodina nukleární. Finální počet dotazovaných rodin byl 521 a po zúžení o duplicitu a kontrole

---

⁵ rok a déle

splňování podmínek byl finální počet stanoven na 421 rodin. (Metodika inovačního řešení, 2018, s. 17)

„Z těch 421 rodin se na sociální komisi města Brna náhodně vybralo 50 rodin intervenčních, oni se ještě vybíraly kvótně, že se rozdělily podle velikostí těch rodin a podle proporcionality v tom základním výběru to bylo následně vylosováno. A bylo následně vylosováno i 10 náhradnických rodin a potom 100 rodin do kontrolní studie.“ (rozhovor s respondentem č. 4) Všechny rodiny byly osloveny do listopadu roku 2016, ale vzhledem k problémům s přípravou bytů bylo několik rodin nastěhováno až v květnu 2017 s tím, že velká většina byla nastěhována dříve, kolem února 2017. (rozhovor s respondentem č. 4)

Projekt byl financován v rámci Operačního programu Zaměstnanost. Na jeho realizaci bylo alokováno 8 823 399,- Kč z Evropských zdrojů a 887 263,-Kč z veřejných zdrojů. Doba trvání projektu byla od 1. dubna 2016 do 31. srpna 2018. (dotaceu, 2021)

Dalším projektem, který vznikl v roce 2017 a ukončen byl v roce 2020, jež aplikoval koncept Housing First, byl projekt *„Pilotní testování koncepce sociálního bydlení v Brně“*. Na něj byly v rámci Operačního programu zaměstnanosti uvolněny finance z Evropské unie ve výši 12 260 760,- Kč a ze státního rozpočtu 2 234 251,- Kč. (esfcr,2021) Projekt úspěšně pomohl ubytovat 65 jedinců. (Masarykova Univerzita, 2020, s. 1) *„výzva byla zaměřená sice na podporu sociálního bydlení obecně, nicméně ten tým se rozhodl že vyzkouší v praxi pracovat pomocí těch principů Housing First“* (rozhovor s respondenty č. 1 a 2)

Aktéři

Důležitými čtyřmi aktéry, díky kterým projekt fungoval, byly Magistrát města Brno, který poskytl byty do projektu, IQ Roma servis, která zajišťovala sociální službu, dále Platforma pro sociální bydlení, která projektu poskytla odbornou poradenskou činnost a závěrem Ostravská univerzita, která vypracovávala RCT studii a evaluační materiály. (Metodika inovačního řešení, 2018, s. 11)

Bytový fond

Na základě informací ze sčítání lidu, domovu a bytů z roku 2011 bylo v bytovém fondu města 177 465 bytů a z toho bylo obydlených 92,2 %. Podle informací ze Strategie bydlení města Brna pro rok 2018-2030 (2018) se ve vlastnictví města nachází 28 696 bytů. (Údaj platný k 31.12.2016) Z tohoto celkového počtu vlastní městské části 28 088 bytů (to činí necelých 98 % bytového fondu) a Odbor správy majetku Magistrátu města Brna vlastní 597 bytů.

Město má k dispozici byty pro osoby se zvláštními potřebami, kam spadají i sociální byty. Byty zvláštního určení (s pečovatelskou službou a bezbariérové byty) čítají 1245 bytů. Startovacích bytů, které jsou pro mladé rodiny, popřípadě partnery, kteří mají nízké příjmy, vyčlenilo město 58. Pro potřeby sociálního bydlení bylo pronajato zatím 144 bytů

Systém přidělování bytů do projektu Housing First

Na základě rozhovoru s expertem vyplynulo, že Brno mělo při utváření projektu zásadní výhodu v tom, že v bytovém fondu města se nacházelo něco kolem 29 000 bytů⁶, z čehož přidělení 50 bytů do konceptu bylo poměrně marginální číslo. Avšak ukázalo se, že jako problém se jevila nízká ochota jednotlivých městských částí se do projektu zapojit, kdy se nakonec zapojilo šest částí, z čehož kromě dvou (Líšeň a Vinohrad) zbytek nabídl byty v problematických lokalitách. Nakonec tedy bylo relativně problematické najít oněch 50 bytů, které by byly ve vhodných sousedstvích, kde by docházelo k sociálnímu mixu a zároveň měly rodiny možnost si byt vybrat. Tento požadavek nakonec splňovaly jen byty magistrátní⁷, a v již výše zmíněných dvou městských částech. Následně se s vytipovanými byty, které jsou pro projekt vhodné dělal matching s rodinami a snažili se je propojit s vhodným bytem.

„Z hlediska výběru bytů z bytového fondu města Brna, na to moc manuál nebyl. Prostě co bylo, to se bralo“ (rozhovor s aktérem č.4)

Ve Strategii bydlení města Brna pro roky 2018-2030 je typ bytů, které byly přidělovány do konceptu Housing First vedený jako sociální. Ta běžnou⁸ cílovou skupinu definuje jako *„určen pro žadatele s nízkými příjmy, v bytové nouzi s potřebou komplexní sociální podpory či pro žadatele s nízkými příjmy a bez potřeby komplexní podpory a byty prostupné“* (Strategie bydlení města Brna pro rok 2018-2030, 2018, s. 82)

Zhodnocení projektu respondentem

I přesto, že v současnosti je v ubytování už méně jak 50 % původních domácností, považuje tázaný respondent brněnský projekt za úspěch. *„Jo, projekt považuji za úspěch. Kdyby tam byly ty faktory jako větší benevolence, ta možnost té relokyce a podobně, tak tam dneska bydlí pořád třeba 85 % lidí. Nám vyhazovali lidi kvůli tomu, že dlužili patnáct tisíc na nájmu, prostě úplně marginální částky.“* (rozhovor s respondentem č. 4) Zároveň vidí úspěch v tom,

---

⁶ Jak je výše v textu uvedeno, jedná se konkrétně o 28 696 bytů.

⁷ Dle statutu města Brna není všech 29 000 bytů pod městskými částmi. Magistrát má pod svojí správou něco kolem 1300 bytů.

⁸ Rapid Re-Housing byl pilotním projektem, kde cílová skupina i výběr probíhal za jiných podmínek.

že se ukázalo, že metoda je efektivní a že v současnosti máme nástroj, který je vyzkoušený a který opravdu funguje. Teď jde dle něj však o to, aby se řeklo, že se s tímhle nástrojem chce pracovat. To je však už politické rozhodnutí.

„Étos Housing First je vlastně ukončit bezdomovectví za velice volných podmínek, my o to musíme usilovat a ne dát těm lidem jednu šanci a když jí promarní, tak tím tu snahu zastavit a nepokračovat dál, tam je vlastně trošku potřeba nahlédnout na to jiným morálním prismalem. A to si myslím, že se teďka neděje a dokud tady k tomuhle podle mě ta Česká komunální politika nedospěje, dokud se nepodaří tyhle věci komunikovat pro tady tyhle lidi, tak to bude velice složité“ (rozhovor s respondentem č. 4)

Je nutné poukázat, že během projektu si bydlení udrželo 96 % rodin. Oproti kontrolní skupině, která si bydlení udržela průměrně 2,7 měsíce si byli schopny udržet bydlení 11,8 měsíců. (Ostravská Univerzita, 2018, s. 73)

Aktér také popisuje budoucnost projektu v Brně. Na původní projekt byl návazný projekt podpory, který skončil na jaře 2020 a nyní je podpora vykonávána ve spolupráci s dalšími magistrátními sociálními pracovníky a spolkem IQ Roma Servis v rámci jejich sítě služeb. Město Brno si zároveň zažádalo ve výzvě č.108 o projekt na 25 bytů.

6.2 České Budějovice

Začátek a podoba projektu Housing First

Ve městě se začalo podrobněji téma bydlení řešit v roce 2016, kdy si město začalo uvědomovat situaci jedinců, kteří ve městě žijí a mají problém na bydlení dosáhnout. (MPSV, 2021). Město zároveň velmi dlouhou dobu nemělo vypracovaný žádný strategický dokument, který by se blíže bydlením zabýval. (Koncepce bydlení statutární město České Budějovice, 2019, s. 5) Autoři konceptu ve městě provedli terénní průzkum v soukromých ubytovnách, dále získávali data od neziskových organizací, odboru sociálních věcí a dalších úřadů. Na základě výsledků z tohoto průzkumu, který ukázal, že je problematika komplexní, se začala vytvářet „Koncepce bydlení statutárního města České Budějovice“ která byla schválena radou města koncem roku 2019. (obcaneprobudejovice, 2021) V právě zmíněné koncepci se již s Housing First počítá. Jsou zde zmíněny kroky k zajištění bytů, vytvoření a provozování databáze možných účastníků programu, posouzení žádostí o vstup do programu a zabydlení a podpora účastníků programu. (Koncepce bydlení statutární město České Budějovice, 2019, s. 50-51)

Hlavní důvod, proč koncept Housing First ve městě začal, byla dle respondenta motivace dělat dostupné bydlení a vyzkoušet si, jestli na to město bude personálně, politicky a

systemově připravené. „Vedli jsme pořád polemiky o to, jaký typ bydlení pro sociálně potřebný, který si budou chtít sáhnout na městský byt, tak jsme si říkali, že metoda Housing First by byla dobrým vstupem, jak s nimi začít pracovat“ (rozhovor s respondentem č. 3)

Českobudějovický projekt Housing First nese název „Bydlení jako první krok k sociálnímu začleňování“. Projekt je určen pro rodiny a jednotlivce, kteří žijí na území statutárního města Českých Budějovic a jež se nacházejí v bytové nouzi. Ta je městem definována jako – nemají vlastní byt (nájemní smlouva či vlastnictví), mají ztížené podmínky pro nalezení bydlení jak od města, tak od soukromých poskytovatelů (zadluženost, předsudky, vysoké prvotní náklady). (Portál města České Budějovice, 2021). Projekt vznikl za pomoci financování z Výzvy č. 108 OPZ. Období realizace projektu je od 1. srpna 2019 až do 30. června 2022. Příjemcem finančního příspěvku je statutární město České Budějovice a příspěvek je výši 10 370 869,- Kč od Evropské Unie a ze státního rozpočtu je pro projekt alokováno 1 830 153,- Kč. (esfcr, 2020) Primárními deklarovanými cíli projektu je otestování konceptu Housing First v Českých Budějovicích, zlepšení životní situace účastníků programu a ušetření peněz z veřejného rozpočtu, dále se předpokládá budoucí lepší fungování v oblasti řešení bytové nouze a kvalitnější koordinace aktérů zapojených v procesu. (MPSV, 2021)

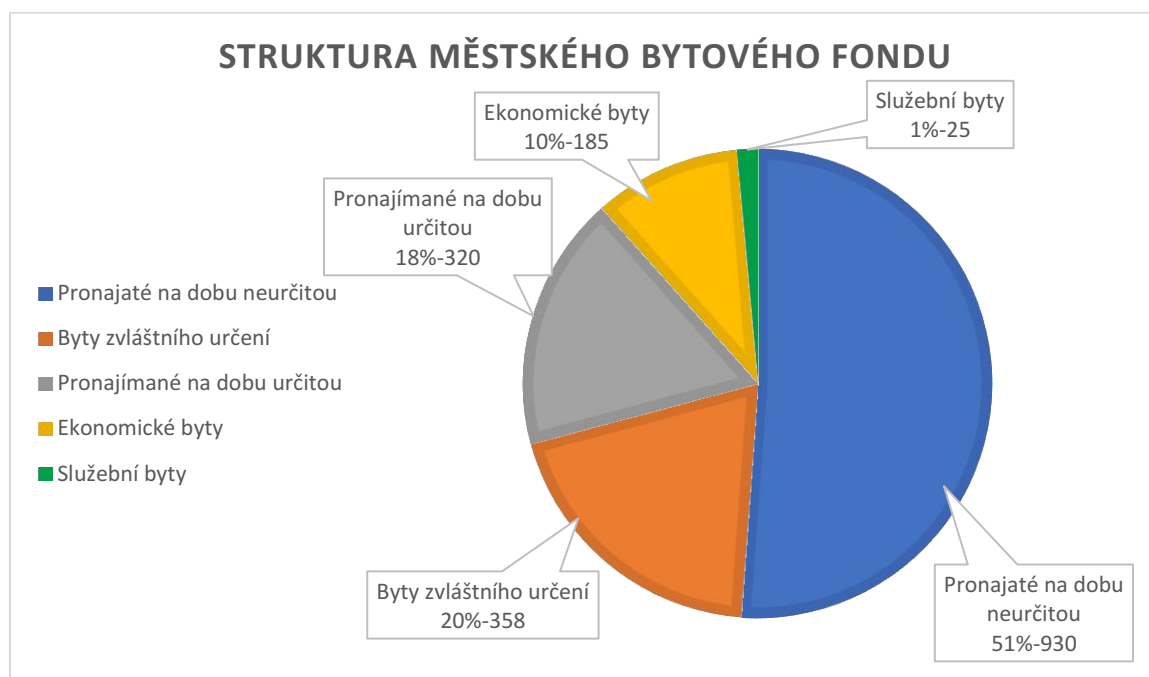
Aktéři

Nositelem projektu je statutární město České Budějovice. To prostřednictvím odboru sociálních věcí projekt realizuje. Dále v něm figuruje Správa domů s. r. o., jež je ze 100 % vlastněna městem České Budějovice a která je partnerem při práci s bytovým fondem a dále dvě neziskové organizace, kterými jsou Mezi proudy a Focus České Budějovice. (rozhovor s respondentem č. 3) Město realizuje celý projekt. Je zodpovědné za metodu a realizovatelnost. Zároveň pod správu města spadá Správa domů s. r. o. a neziskové organizace zajišťují sociální práci, kdy zajišťují odbornou stránku věci a poskytují kontaktní pracovníky a case managery. Zároveň však své vlastní sociální pracovníky poskytuje i odbor sociálních věcí města. (rozhovor s respondentem č. 3)

Bytový fond města

Ve městě se nachází 10 789 domů. Z toho je ve vlastnictví města 177 domů. Bytový fond ve vlastnictví města čítá 1 815 bytů ve 180 domech. Ve městě je 44 461 bytů celkem, což znamená, že ve vlastnictví města je jen něco kolem 4 % bytů. Město v roce 1991 vlastnilo kolem 18 tisíc bytů, tudíž má v současnosti z původního počtu zachováno kolem 10 %. Na konci každého roku bývá v městském fondu cca 80 volných bytů, jež však potřebují drobnější, či větší

opravy, nebo celkové rekonstrukce. (Koncepte bydlení statutární město České Budějovice, 2019, s. 20-23) Zároveň se každý rok uvolňuje přibližně 150 bytů a s nástupem pandemie Covid-19 se toto číslo ještě o něco zvýšilo příčinou odlivu lidí. (rozhovor s respondentem č. 3)

Údaje převzaty z Koncepte bydlení statutárního města České Budějovice, graf autor

Systém přidělování bytů do projektu Housing First

Ve městě se pro přidělování bytů do projektu Housing First nepracovalo s žádnou konkrétní metodikou. „Metodika toho rozdělování byla taková, že ne na všechno byla metodika. Na tohle rozhodně nebyla. Prostě se řeklo „hele kde jsou dobrý volný byty“ a tam jsme to vybrali a napárovali a jeli dál.“ (rozhovor s aktérem č.3)

„Město přislíbilo nějaký počet bytů, který mělo do projektu doložit. Od začátku realizace projektu do dejme tomu začátku tohoto roku se dělaly nová pravidla pro bydlení⁹, takže tam úplně operovat s nějakým dokumentem nebylo možné a do budoucna jsme nepočítali s tím, že bychom pod tímto imperativem přidělovali byty.“ (rozhovor s aktérem č. 3)

Město si v koncepci bydlení stanovilo nový typ bydlení, kterým je „dostupné bydlení“. To je v koncepci vysvětlováno jako standardní, či startovací byt, jež je nabízen na doporučení Kontaktního místa pro bydlení¹⁰, má fixní nájemné a podmínkou pro přidělení bytu je souhlas se sociální péčí. (Koncepte bydlení statutární město České Budějovice, 2019, s. 36) Je určeno

⁹ Město mělo zastaralá pravidla pro bydlení, která potřebovala změnu. Zrušil se pořadník pro přidělování bytů, změnila se typologie bytů a bylo zřízeno Kontaktní místo pro bydlení. (KMB)

¹⁰ Smyslem KMB je poskytnout informace jedincům, co mají zájem o získání městského bytu.

primárně pro osoby, jež se nacházejí v bytové nouzi, nebo jim bytová nouze hrozí, nemají možnost, jak vzniknuvší situaci řešit vlastním přičiněním a tím pádem nemají možnost dosáhnout na běžný nájemní byt. Dále v domácnosti, kde je jednotlivec, či dvě osoby bez dětí nesmí žadatel přesáhnout 2,25-násobek životního minima a u domácnosti s dítětem se jedná o 2násobek. (Pravidla pro přenechání bytů v majetku statutárního města České Budějovice do nájmu, 2020, s. 3-4) Právě tento typ dostupných bytů byl využíván v českobudějovickém projektu Housing First. *„My jsme si udělali dostupný byt a dostupný byt může mít prostě nějakou míru a intenzitu podpory alias sociální práce, kdy na jednom začátku je že, dostupný byt je něco jako levný byt a na konci je to Housing First.“* (rozhovor s aktérem č.3)

Do projektu jsou vloženy byty z volného trhu. Mělo by se jednat o patnáct bytů přidělených městem a o osm bytů ze soukromého trhu. (MPSV, 2021) *„Počet městských bytů je zastropovaný na patnácti a teď si nejsem jistý, jestli jsem teď na třinácti, nebo čtrnácti obsazených bytech“* (rozhovor s aktérem č. 3) Město zároveň nemělo nastavená žádná bližší kritéria pro byty jako takové, dle kterých by se řídilo při jejich výběru.

„Na jedné straně se držíme té výzvy, která nám říká, že v jednom vchodě nemůžou být víc jak dva byty tohoto druhu a z druhé strany my sami máme vytipovaných několik domů, kde se nám kumulují některé jevy, který jako úplně nechceme a potřebujeme je rozpouštět. De facto ten výběr je prostě ad hoc. My nikdy nevíme, kdy nám někdo přijde. Když bychom si ty byty očíslovali na nějaký mapě, tak by to čekání někdy mohlo být prostě neúprosný. Je to prostě ad hoc loterie, kterou hrajeme.“ (rozhovor s aktérem č. 3)

Byty ze soukromého trhu se pro projekt snaží zajišťovat hlavně specialistka, která je realitní makléřkou. Dle tvůrců projektu se daří byty ze soukromého trhu získávat obstojně, za čímž stojí hlavně její práce a osobitý přístup k oslovování majitelů bytů. Do projektu dávají byty i lidé, kteří mají s cílovou skupinou nějaké zkušenosti, nebo například lidé, co mají zahraniční zkušenosti a uvědomují si, jaké problémy se sebou nese situace bez střechy nad hlavou. (odpovědi na otázky respondenta č. 3 pro magazín A2larm)

Zhodnocení projektu respondentem

Respondent při otázce na celkové zhodnocení projektu ve městě zhodnotil projekt velmi pozitivně. Za dobu trvání projektu z konceptu vypadl jen jeden člověk a podle měřítka udržení bydlení se jedná o úspěch. Zároveň zmiňuje stále nedostatečný lidský kapitál v podobě odborníků, kteří jsou pro plynulý chod projektu nutní. Problém však vidí v komunikaci například se Správou domů, kde je náročné prosazovat prvky konceptu Housing First a nejsou

jim moc naklonění. Město zároveň plánuje pokračovat v projektu i do budoucna, kdy projekt za současného programu končí v červnu roku 2022 a město ještě za současné koalice plánuje podávat žádost o nový projekt. (rozhovor s aktérem č. 3)

6.3 Plzeň

Začátek a podoba projektu Housing First

Statutární město Plzeň má od roku 2016 „Koncept sociálního a dostupného bydlení statutárního města Plzeň“, která byla na základě projektu „Pilotní testování koncepce sociálního bydlení v Plzni“, kde vzniklo několik důležitých metodik, aktualizována v roce 2019 s výhledem do roku 2022. Právě v nové koncepci město pracuje s konceptem Housing First, jehož principy využívá při aplikování „sociálního bydlení s komplexní podporou sociálního pracovníka“ a využívá metodu „case management“. (Koncept sociálního a dostupného bydlení statutárního města Plzně, 2019, s. 6, 56-59) Sociální bydlení s komplexní podporou sociálního pracovníka je určené pro osoby vyžadující tuto formu péče, aby se jim podařilo vyřešit jejich životní situaci. Je určené pro mladistvé z pěstounské péče, či opouštějící ústavní výchovu, dále pro osoby s duševním onemocněním, osoby se zdravotním postižením, či osoby dlouhodobě bez domova nebo žijící v nedostatečných bytových podmínkách. (Koncept sociálního a dostupného bydlení statutárního města Plzně, 2019, s. 83) ¹¹

Ve městě je dále projekt, který se také soustřeďuje na koncept Housing First, který vznikl pomocí financování z výzvy č.108 OPZ a tím je „Program Housing First pro lidi s vážným duševním onemocněním v Plzni“, který má na starosti nezisková organizace Ledovec. (ledovec, 2021)

Ledovec operuje s devíti městskými byty, kdy desátý je v řešení a pěti byty tržními. Dohromady je v programu zapojeno sedmnáct jedinců.

„Díky projektu sociální bydlení města Plzně...jsem s kolegama z města a z Naděje odjeli do Marseille na týdenní stáž, jak jakoby tam realizují Housing First...co se mi na tom hrozně líbilo, nebo co pro mě bylo důležitý je, že jejich primární cílovou skupinou byli lidi s duševním onemocněním, který byli na ulici...odsud sem si přivezl fakt velký nadšení a říkal jsem si, že takhle nějak si představuji, že bychom to chtěli dělat a na to krásně vyšlo, že do roka vyšla výzva č.108 a tam mi bylo jasné, že do toho máme jít.“ (rozhovor s respondentem č.6) Cílovou

---

¹¹ Je nutné podotknout, že „sociálního bydlení s komplexní podporou sociálního pracovníka“ se nedá plně považovat za Housing First, jelikož i přesto, že přejímá principy Housing First, tak výběr kandidátů je podroben celému přijímacímu procesu a jedinec musí splnit celou řadu náležitostí, než je uznán jako vhodný kandidát. (pozn. Autora)

skupinou projektu jsou osoby s duševním onemocněním, které jsou postihnuty bytovou nouzí, nebo žijí na ulici. Období realizace projektu je od 1. října 2019 do 30. června 2022. Příjemcem finančního příspěvku je Ledovec a příspěvek je ve výši 7 676 428,20,-Kč od Evropské Unie a ze státního rozpočtu je alokováno 1 354 663,80,- Kč (esfcr,2021) Ledovec sleduje, že velká část lidí s psychickým onemocněním má problém s bydlením, a právě tento stav může zapříčinit dlouhodobý pobyt v psychiatrické léčebně. (MPSV, 2021) *„my se hodně držíme toho původního konceptu, za tím jsou nějaký premisy toho, že s délkou pobytu na ulici se zvyšuje pravděpodobnost toho, že lidé si na nějaké duševní onemocnění šáhnou“* (rozhovor s respondentem č. 6)

Aktéři

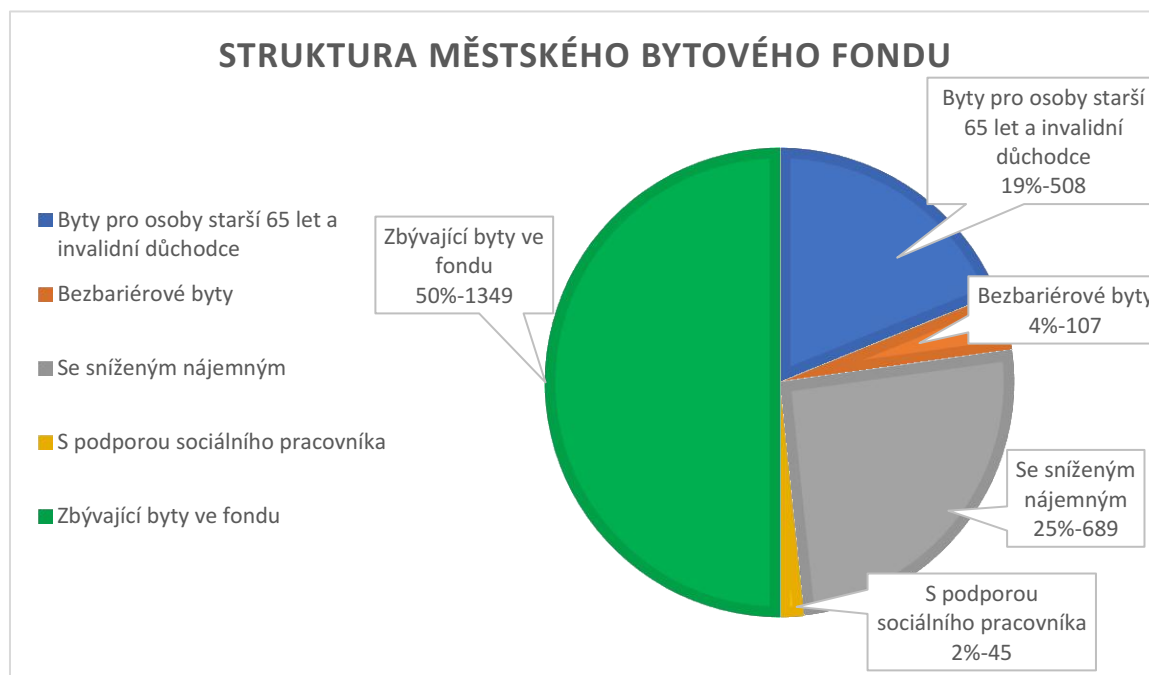
Realizátorem programu „Housing First pro lidi s vážným duševním onemocněním v Plzni“ je organizace Ledovec s městem jakožto partnerem projektu, které zprostředkovává městské byty. Tým Ledovce zajišťuje sociální práci, psychiatra i peer pracovníci. Zároveň spolupracuje s realitním makléřem, který pomáhá hledat byty na soukromém trhu s bydlením. (rozhovor s respondentem č. 6)

V sociálním bydlení s komplexní podporou sociálního pracovníka, které provozuje město Plzeň, figurují hlavně bytový odbor Magistrátu města Plzně, který zajišťuje bytovou politiku města, dále sociální odbory, které jsou součástí každého obvodu města a zajišťují sociální pomoc, z velké části Odbor sociálních služeb Magistrátu města Plzně, který spoluvytváří sociální politiku ve městě a jakožto velmi důležitý aktér se jeví nově vznikuvší oddělení sociální práce a metodiky sociálního bydlení, jehož oblastí je primárně sociální bydlení. V neposlední řadě se jedná o Úřady práce v oblasti zajištění zaměstnání a sociálních dávek a pak poskytovatelé sociálních služeb, kteří zajišťují pomoc jedincům, kteří ji potřebují a Obytná zóna Sylván a. s., která je vlastněna městem, spravuje jeho bytový fond a zajišťuje služby pro nájemce v městských bytech. (Koncepte sociálního a dostupného bydlení statutárního města Plzně, 2019, s. 72-75)

Bytový fond

V současnosti je ve městě 85 943 bytů. Bytový fond ve vlastnictví města je v současné době 2 901 bytů a počítá se ještě s prodejem 509 bytových jednotek. Ve vlastnictví města je tudíž něco kolem 2.5 % bytů. Před vlnou privatizace v roce 1995 město vlastnilo 22 200 bytů, což znamená, že v současnosti má z původního počtu zachováno kolem 13 % bytů. Město vlastní alespoň 302 objektů, kde se nachází alespoň jeden byt. V roce 2014 mělo město 311

bytů v nevyhovujícím stavu, které zrekonstruovalo a v roce 2018 jich bylo již pouze 35. (Koncepte sociálního a dostupného bydlení statutárního města Plzně, 2019, s. 72-75)

Údaje převzaty z prezentace *Bytové politiky města Plzně*, graf zpracován autorem

Číselné informace ohledně využití zbývajících bytů v bytovém fondu nejsou dostupné.

Systém přidělování bytů do projektu Housing First

Město má pro přidělování bytů do sociálního bydlení s komplexní podporou sociálního pracovníka vypracován dokument „*Podmínky pro výběr nájemců do uvolněných sociálních bytů v domech ve vlastnictví města Plzně*“ (2018). Na základě informací z tohoto dokumentu je možné identifikovat, jak město v tomto ohledu postupuje. Město si pro účely tohoto typu bydlení vyčlenilo minimálně 35 bytů a maximálně 50 bytů. Výběr těchto bytů spadá pod kompetence bytového odboru, řídí se principy desegregace a také musí splňovat rozdílné velikosti bytů. Byty musí být vybaveny základním sociálním zařízením a kuchyňskou linkou. Odbor sociálních věcí doporučuje zájemce. Tento zájemce zároveň musí splňovat pravidla výběru, která jsou bodována dle Bodového hodnocení žádostí o nájem bytu ve vlastnictví města Plzně (EZOB) a musí mít podanou přihlášku o byt, která je platná. (upraveno směrnicí města QS 63-05). Zároveň nesmí mít dluh vůči městu převyšující 30 000,- Kč a splňovat minimální příjem, při kterém je možno žádat o byt. Město zároveň testuje, zda-li osoba opravdu vyžaduje komplexní sociální práci a jestli se nachází v bytové nouzi. V případě uvolněného bytu se osloví zainteresovaní aktéři (vedoucí oddělení sociální práce a metodiky sociálního bydlení OSS,

sociální odbory městských obvodů, bytový Odbor, Odbor státní sociální péče a poskytovatelé sociálních služeb v Plzni) kteří navrhnou dalšího vhodného kandidáta do bytu.

„Program Housing First pro lidi s vážným duševním onemocněním v Plzni“, který je v Plzni provozován organizací Ledovec má od partnera, města Plzeň, přislíbeno 10 nájemních bytů. Byty, jež město poskytuje se řídí základními podmínkami: Osobám nebude ukončen nájem po skončení projektu či při ukončení spolupráce s týmem, dále smlouva musí být alespoň na půl roku a další již na rok. Musí to být standardní byt se vším vybavením jako je koupelna, záchod, kuchyňská linka. Musí být větší než 18m², nesmí se nacházet v segregované oblasti (Poslední analýza z Přírodovědecké fakulty [2017] ukázala, že v současnosti se v Plzni žádná lokalita nedá nazvat jako segregovaná), nesmí být více jak dva byty na jedné adrese, kdy mnou oslovený respondent podotýká, že jeden z bytů se nachází v dle jeho slov „problémovém domě“. (rozhovor s respondentem č. 6)

„co se jako ukázalo je, že to město prostě není ochotný do toho najet na ten Housing Firstovej přístup – tady máte byt a dělejte si s ním vlastně co chcete. My vám důvěřujeme, že ten člověk, kterého tam dáte, tak vy ho podpoříte tak, abychom my s ním nemuseli mít nějakou obavu“ (rozhovor s respondentem č. 6)

Respondent podotýká, že nějaký systém přidělování bytů pro ně v tomto ohledu funguje vlastně jen do určité míry. Město ví, že disponuje 10 byty a pokud mají vybraného člověka, tak se organizace s městem domlouvá, že pro něj potřebují byt, ale výběr bytu jde stále přes nějakou komisi. *„Mohlo by se stát, že oni řeknou my vám ho nedáme, nebo že tenhle člověk má příliš velké dluhy vůči městu a v podstatě tam vůči městu probíhá nějaký skrytý předvýběr.“* (rozhovor s respondentem č. 6) Respondent však zároveň upřesňuje, že takovou situaci zatím ještě neřešili a že každého, koho městu navrhli, tak město schválilo. Zároveň mají určitý příslib od radního¹² města, že kdyby byla situace limitující, tak je možnost situaci individuálně vyřešit.

Pokud se osoba do programu přijme, tak v rámci principů se jí Ledovec snaží zajistit bydlení i přesto, že třeba ví, že na byt od města nedosáhne. *„my prostě u těchhle lidí, pokud ten městskej byt nedostanou...tak hledáme na tom tržním nájemním...město je pro nás partner, který ty byty do toho v nějakym režimu, který je víc sociální bydlení, než Housing First“* (rozhovor s respondentem č. 6) V takových případech má Ledovec ve svém týmu realitního makléře, který se pokouší vytipovat byty na soukromém trhu a zajišťuje, že není nutnost platit vstupní poplatky při pronájmu bytu. (platí se kauce majiteli, ale ne třeba provize). V současnosti

---

¹² David Šlouf (ODS)-Člen Rady města Plzně pro oblast ekonomickou, bytovou a nakládání s majetkem.

má Ledovec 5 tržních bytů.

Zhodnocení projektu respondentem

Respondent celkově zhodnotil projekt pozitivně. Je dle něj zřejmé, že projekt funguje a i lidé, co byli dlouhodobě hospitalizovaní, jsou schopni si bydlení udržet a mohou fungovat v každodenním životě. Ukazuje se však, že projekt je velmi náročný z časového hlediska. „...zabere strašně moc času ty lidi nastěhovat, zajistit takový bazální věci, jako aby ty lidi měli vybavení, nábytek, aby si nějak nastavili první dávky“ (rozhovor s aktérem č. 6) Zároveň poukazuje na fakt, že jelikož se jim podařilo relativně obstojně získávat byty i z tržního sektoru, tak se teď musí soustředit hlavně na práci s již zabydlenými a pozastavit získávání nových lidí. „Jak tak jako jedem a jsem na těch nějakých patnácti bytech, tak nás štve, že máme málo času provázet a podporovat ty lidi, co byli třeba zabydlený na podzim, máme tam nějaký díry a teď chceme dojet ty poslední zabydlení, trochu se stáhnout a vrátit se k tý podpoře lidí.“ (rozhovor s aktérem č. 6)

Ledovec má momentálně, dle respondenta, v přípravě návazný projekt, ale závisí, co se jim podaří prosadit u města. Nicméně respondent poukazuje na skutečnost, že jednání o návazném projektu bude probíhat až po dalších komunálních volbách a situace je nejistá. Především proto, že v současné době dobrá spolupráce s městem stojí zejména na radním a vedoucí sociálního bydlení v Plzni. Není tedy jisté, jaký výsledek je možné v budoucnu očekávat. (rozhovor s aktérem č. 6)

7 Komparace

V následující kapitole budu komparovat projekty ve vybraných městech, které byly v minulé kapitole analyzovány. Pro měření úspěšnosti/kvality projektů jsem si stanovil kritérium, kolik lidí si bydlení pod dobu trvání projektu udrželo.

Důvody vzniku jsou pro projekty v mnou zkoumaných městech různé. Brněnský projekt Rapid Re-Housing vznikl jako první projekt aplikující Housing First v České republice a jeho účelem bylo primárně poskytnout ubytování 50 rodinám, ale zároveň otestovat Housing First samotný metodou RCT.¹³ Oproti tomu projekty v Českých Budějovicích a Plzni jsou realizovány na základě výzvy č.108, jež byla vytvořena po vzoru projektu z Brna. Plzeň má ještě integrované principy Housing First do svého systému sociálního bydlení. Odlišnost důvodů vzniku nemá v zásadě žádný vliv na průběh projektů.

Všechny projekty se z hlediska mnou stanoveného kritéria dají hodnotit jako úspěšné. Brněnský projekt měl 96 % úspěšnost při závěrečné evaluaci, Českobudějovický projekt má též úspěšnost 96 % a Plzeňský projekt má zatím úspěšnost 100 %.

Cílové skupiny projektů se liší. Rapid Re-Housing primárně cílil na rodiny, jež se nacházely v bytové nouzi. Zde se dá najít podobnost s Českobudějovickým projektem, jež cílil na rodiny, avšak i na jednotlivce, kteří se nacházeli v bytové nouzi. Odlišnou cílovou skupinu měl Ledovec, jež se soustředil na lidi s vážným duševním onemocněním. Odlišnosti v cílových skupinách jsou napříč projekty v České republice běžné, ale obecné zaměření na rodiny s dětmi je nejčastější (rozhovor s aktérem č.6) Společný rys zde však je ten, že pojítkem mezi cílovými skupinami je jejich bytová krize. Zároveň se projekt Ledovce blíží nejvíce ze všech tří měst původnímu konceptu Housing First, jelikož míří na jednotlivce s vážnými duševními problémy, kteří byli i cílovou skupinou v americkém Housing First.

Financování jednotlivých projektů přináší zajímavý poznatek. Pokud přepočteme přidělenou dotaci čistě na financování jednoho bytu, tak Plzeň má nejvyšší částku (602 073,-) a po ní České Budějovice (530 479,-). Obě města mají v projektu dohromady 15 a 23 bytů. Oproti tomu však stojí Brno, které mělo v projektu 50 bytů, avšak finanční příspěvek z dotace přepočítaný na jeden byt vychází na 194 213,-. Ačkoliv nebylo Brno financováno pod výzvou

---

¹³ Kontrolovaný randomizovaný experiment

č.108, tak se z výsledku dá soudit, že výše financování není přímo úměrná rozsáhlosti projektu a jeho kvalitě.¹⁴

Všechna města mají společné, že nezisková organizace zajišťuje sociální práci s ubytovanými¹⁵. Rozdílnou situaci mají však Plzeň a České Budějovice, jelikož do projektu zapojují i realitní kancelář, či makléře. Oproti Brnu totiž hledají byty i na soukromém trhu. Zároveň je v Českých Budějovicích partnerem v projektu městem vlastněná firma „Správa domů s.r.o.“ Takový aktér v žádném jiném městě nevystupuje. Ve městech shodně figurují, obecně v sociálním bydlení, sociální a bytový odbor. Město Plzeň má od tohoto odchylku nově zřízeným oddělením sociálních služeb Magistrátu města Plzně, jež má na starosti sociální bydlení.

Na základě projektu v Plzni, kde je nositelem projektu nezisková organizace, se vyvracejí slova respondenta z Českých Budějovic, jež tvrdil, že projekt je lépe koordinovatelný a zvládnutelný v případě, že je řízen z pozice města a že v případě řízení neziskovým sektorem mu musí být všichni 100 % nakloněni. Sám však dodával, že to zjevně musí jít, jelikož to některé projekty takto koncipované mají.

Velkou výhodou při řešení problematiky bezdomovectví má Brno vzhledem k svému mnohonásobně většímu bytovému fondu, kterým disponuje, oproti Českým Budějovicím a Plzni, které vzhledem k celkovému počtu bytů disponují podobným množstvím. Jako unikátní problém se však u Brna jevila neochota jednotlivých městských částí se do projektu zapojit. To se vzhledem k počtu bytů, které jednotlivé městské části vlastní, jeví jako velmi podstatný faktor, který České Budějovice a Plzeň řešit nemuseli.

Žádné z měst nemělo bližší manuál, dle kterého by vybíralo byty, které do projektů vkládalo. Avšak na byty, které byly pronajímány byly ve všech městech shodně kladeny určité nároky. České Budějovice a Plzeň však mají vypracované dokumenty, dle kterých se orientoval výběr nájemců samotných.

Všechna města mají v plánu, nebo v současné době žádají o nové projekty, které budou s projektem Housing First pracovat.

Ani jedno z měst v konečné podobě neaplikuje Housing First tak, jak je popsán původním zakladatelem Samem Tsemberisem. Města si upravují svojí cílovou skupinu a

---

¹⁴ Rapid Re-Housing je odborníky na bytovou a sociální politiku obecně hodnocen velmi kladně a i se stal vzorem, respektive katalyzátorem pro vytvoření výzvy č.108.

¹⁵ Do určité míry se angažují i sociální pracovníci města (viz. České Budějovice)

zároveň jsou při výběrů jednotlivců do projektu kladeny různé požadavky, které musí zájemci splňovat vůči městu, což si protirečí s klíčovými principy Housing First.

Oblasti	Brno	České Budějovice	Plzeň
Důvody vzniku	RCT studie	Výzva č.108	Výzva č.108
Úspěšnost projektů	96%	96%	100%
Cílová skupina projektů	Rodiny s dětmi	Rodiny s dětmi a jednotlivci	Jedinci s vážným duševním onemocněním
Financování z ESFCR	9 710 662,00 Kč	12 201 022,00 Kč	9 031 092,00 Kč
Příjemce dotace	Statutární město Brno	Statutární město České Budějovice	Ledovec, z.s.
Bytový fond města	28 696 bytů	1 815 bytů	2 901 bytů
Manuály pro výběr bytů	Ne	Ne	Ne
Museli byty splňovat nároky	Ano	Ano	Ano
Budoucí plány projektů HF	Ano	Ano	Ano

Tabulka důležitých oblastí komparace, tabulka autor

8 Závěr

Mnou zkoumané projekty ve městech vznikají za různých podmínek. Brněnský projekt se stal svým prvotním otestováním konceptu Housing First v projekt Rapid Re.housing inspirací pro vypsaní výzvy číslo 108 OPZ. Pod touto výzvou následně vznikly oba projekty v Českých Budějovicích a v Plzni. I přesto, že se projekty zaměřují na odlišné cílové skupiny, disponují rozdílným bytovým fondem a mají i rozdílnou výši financování, tak je spojuje vysoká míra úspěšnosti a stejná motivace, kterou je poskytnout pomoc lidem v bytové nouzi. Aktéri, ačkoliv mají v projektech odlišné role, jejich složení se moc neliší a v projektech vystupují podobné orgány. Odlišností je však například oddělení sociálních služeb Magistrátu města Plzně, které je nově zřízeným orgánem, jenž má na starost výhradně sociální bydlení, či Českobudějovická Správa Domů s.r.o, která pro město spravuje bytový fond.

Jak však vypadá proces přidělování bytů do projektů v jednotlivých městech? Z rozhovorů vyplynulo, že žádné město nepracovalo s žádným jasným dokumentem, který by vkládání bytů do projektů upravoval. Proces by se dal popsat slovy jednoho respondenta „*co bylo, to se prostě bralo*“. Město v každém projektu přislíbilo určitý počet bytů, avšak ve všech městech fungují pravidla pro výběr jedinců do bytů s komplexní péčí, či do bytů dostupných. Výjimkou se v tomto ohledu stalo město Brno, jenž nájemníky losovalo. Výsledky této analýzy vesměs potvrzují slova respondentů z Ministerstva práce a sociálních věcí, kteří říkají, že neexistuje žádné jednotné doporučení, či pravidlo, kterým by se města řídila, tudíž si to každý dělá po svém. Zároveň si každá obec vytváří vlastní podmínky pro přidělování bytů, tudíž nelze sledovat jasný, koherentní způsob. Jako nejzajímavější výsledek se však jeví fakt, že žádný z projektů ve své podstatě nedělá ryzí Housing First tak, jak byl původně vymyšlen. Když si porovnáme průběh projektů i jejich cílovou skupinu, tak se v některých bodech mírně odklání od principů, kterými se Housing First řídí. Nejviditelnější je to však u cílové skupiny, kterou si projekty v České republice upravují často dle sebe a jedná se zejména o mladé rodiny s dětmi. Z mnou zkoumaných měst je nejbližší původnímu Housing First projekt organizace Ledovec, který cílí na osoby s vážným duševním onemocněním, což byla i původní cílová skupina.

Města k přidělování bytů do projektů nemají zpracované žádné podrobné metodiky a byty se spíše vybírají ad-hoc, ačkoliv musí plnit určité požadavky. Města však mají často vypracované metodiky, dle kterých se vybírají jednotlivci se zájmem o příslušný byt. Je však na městech, zda-li při vytváření projektu Housing First od těchto požadavků sleví, či nikoliv.

Zároveň vyvstává důležitá otázka, zda-li se v České republice dá vůbec Housing First nazývat stále Housing First a nejedná-li se již o nějakou odchýlenou formu.

Závěrem si také uvědomuji, že pro větší výpovědní hodnotu a přesnost práce by bylo vhodné při dalším výzkumu zahrnout respondenty z více oblastí zkoumaného problému. Zároveň vidím pro zkoumání v oblasti Housing First, zejména po bytové stránce, velký potenciál, který je zatím dle mého do jisté míry nevyčerpán.

9 Summary

The urban projects I have studied are built under different conditions. The Brno project, with its initial testing of the Housing First concept in the Rapid Re.housing project, became the inspiration for the launch of call 108 OPZ. The two projects in České Budějovice and Pilsen were subsequently created under this call. Despite the fact that the projects focus on different target groups, have different housing stock and different funding levels, they are united by a high success rate and the same motivation to provide assistance to people in housing need. The actors, although having different roles in the projects, do not differ much in their composition and similar bodies act in the projects. However, the differences are, for example, the Social Services Department of the Municipality of Pilsen, which is a newly established body that is exclusively responsible for social housing, or Česká Budějovická správa Domov s.r.o., which manages the housing stock for the city.

But what does the process of allocating flats to projects in individual cities look like? The interviews revealed that no city had a clear document regulating the allocation of flats to projects. The process could be described in the words of one respondent as "what was there was just taken". The city has promised a certain number of units in each project, but all cities have rules in place for selecting individuals for comprehensive care or affordable units. The city of Brno was an exception in this respect, as it drew lots for tenants. The results of this analysis generally confirm the words of respondents from the Ministry of Labour and Social Affairs, who say that there is no single recommendation or rule that cities follow, so everyone does it their own way. At the same time, each municipality creates its own conditions for allocating apartments, so it is impossible to follow a clear, coherent method. However, the most interesting result seems to be that none of the projects inherently do pure Housing First as originally conceived. When we compare the progress of the projects and their target audience, they deviate slightly from the principles that guide Housing First at some points. However, this is most evident in the target group, which the projects in the Czech Republic often tailor to suit themselves, which is mainly young families with children. Of the cities I studied, the closest to the original Housing First is the Ledovec project, which targets people with serious mental illness, which was the original target group.

Cities do not have detailed methodologies for allocating apartments to projects, and apartments tend to be selected on an ad-hoc basis, although they must meet certain

requirements. However, cities often have developed methodologies according to which individuals interested in a particular apartment are selected. However, it is up to the cities whether or not to relax these requirements when creating a Housing First project. At the same time, an important question arises as to whether Housing First can still be called Housing First in the Czech Republic and whether it is not already a deviant form.

Finally, I am also aware that for greater explanatory value and accuracy of the thesis it would be advisable to include respondents from more areas of the problem under study in further research. At the same time, I see great potential for research in the Housing First area, particularly in terms of housing, which I believe is as yet somewhat untapped.

10 Literatura

Literatura

1. HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum : základní metody a aplikace*. 1. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7367-040-2.
2. DRULÁK, Petr. *Jak zkoumat politiku : kvalitativní metodologie v politologii a mezinárodních vztazích*. 1. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-385-7.
3. *Metodologie výzkumu politiky / Vít Beneš, Petr Drulák (eds.)*. 1. Praha: SLON, 2019. ISBN 9788074192838.
4. ŠVARŤÍČEK, Roman a Klára ŠEĎOVÁ. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. 1. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-313-0.
5. KING, Gary, Robert O'KEOHANE a Sidney VERBA. *Designing Social Inquiry: Scientific Inference in Qualitative Research*. 1. Princeton: Princeton, 1994. ISBN 9780691034713.
6. TSEMBERIS, Sam. *Housing First: Model Pathways ukončení bezdomovectví u osob trpících duševními poruchami a poruchami plynoucími z užívání psychoaktivních látek*. 1. Praha: Platforma pro sociální bydlení, 2020. ISBN 9788027078639.
7. Linhart, J., Petrussek, M., Vodáková, A., Maříková, Hana. 1996. *Velký sociologický slovník*. Praha: Karolinum. ISBN 80-7184-310-5.
8. Lux, Martin. 2002. Finanční dostupnost bydlení v ČR a zemích EU. Studie 10/2002. Praha: Národohospodářský ústav Josefa Hlávky. 179 s. ISBN 8023902156.
9. KUHN, Thomas. *The Structure of Scientific Revolutions*. 2. USA: The University of Chicago, 1970. ISBN 0-226-45803-2. [Online]. Dostupné z: <https://www.lri.fr/~mbl/Stanford/CS477/papers/Kuhn-SSR-2ndEd.pdf>

Dokumenty

1. Pleace, N. 2017. Evropská příručka Bydlení především. Praha: Úřad vlády ČR [Online]. [Cit. 28.05.2021]. Dostupné z: <https://housingfirsteurope.eu/assets/files/2017/05/housing-first-guide-czech.pdf>
2. Ukončování bytové nouze rodin a jednotlivců. Východiska, zahraniční praxe, doporučení a strategie, Kanioková, Ripka, Snopek, 2016, Platforma pro sociální bydlení, 3. publikace. [online]. [Cit. 02.06.2021] Dostupné z:

- https://socialnibydleni.org/wp-content/uploads/2018/10/psb_2016_ukoncovani_bezdomovectvi_v_ceskych_mestech.pdf
3. Příručka Úvod do Housing First, MPSV, 2019. [Online]. [Cit. 02.06.2021] Dostupné z:
http://www.socialnibydleni.mpsv.cz/images/soubory/HF/vod_do_Housing_First_MPSV_2019.pdf
  4. Krebs, 2015, *PROBLEMATIKA BEZDOMOVECTVÍ V ČESKÉ REPUBLICE*. [Online]. [Cit. 25.05.2021] Dostupné z:
<https://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:kqEIPCU7EtQJ:https://relikvse.cz/2015/download/pdf/9-Krebs-Vojtech-paper.pdf+&cd=1&hl=cs&ct=clnk&gl=cz>
  5. Mikulec, Šnejdrlová a kol, 2019, *Metodika sociální práce v sociálním bydlení*. [Online]. [Cit 05.06.2021] Dostupné z:
http://www.socialnibydleni.mpsv.cz/images/soubory/metodiky/Metodika_soci%C3%A1ln%C3%AD_pr%C3%A1ce_v_soci%C3%A1ln%C3%ADm_bydlen%C3%AD.pdf
  6. Pleace, Bretherton, 2013, *Camden Housing First A Housing First Experiment in London*. [Online]. [Cit. 27.05.2021] Dostupné z:
<https://www.york.ac.uk/media/chp/documents/2013/Camden%20Housing%20First%20Final%20Report%20NM2.pdf>
  7. Ostravská univerzita Fakulta sociálních studií, 2018, *Metodika inovačního řešení Pilotní testování rychlého zabydlení rodin s dětmi (Rapid Re-Housing)*. [Online]. [Cit. 08.07.2021] Dostupné z: <https://dokumenty.osu.cz/fss/publikace/metodika-zabydleni-rodin.pdf>
  8. Masarykova Univerzita, FSS, 2020, *Závěrečná evaluační zpráva z projektu „Pilotní testování koncepce sociálního bydlení v Brně“* [Online]. [Cit. 08.07.2021] Dostupné z: <https://docplayer.cz/203336369-Zaverecna-evaluacni-zprava-z-projektu-pilotni-testovani-koncepce-socialniho-bydleni-v-brne.html>
  9. PROCES – Centrum pro rozvoj obcí a regionů, s.r.o., 2018, *Strategie bydlení města Brna 2018 - 2030 1 - ANALYTICKÁ ČÁST*. [Online]. [Cit. 07.07.2021] Dostupné z: https://www.brno.cz/fileadmin/user_upload/sprava_mesta/magistrat_mesta_brna/BO/dokumenty/2_2018Navrh_Strategie_bydleni_-_analyticka_cast.pdf
  10. Ripka, Černá, Kubala, FSS, 2018, *Závěrečná evaluační zpráva / Analýza cílového stavu. Dopady zabydlení po 12 měsících od nastěhování Pilotní testování rychlého*

- zabydlení rodin s dětmi (Rapid Re-Housing)*. [Online]. [Cit. 09.07.2021] Dostupné z: https://socialnibydeni.org/wp-content/uploads/2018/12/RRH_Zaverecna-evaluacni-zprava_web.pdf
11. České Budějovice, 2019, *Koncepce bydlení statutární město České Budějovice*. [Online]. [Cit. 15.07.2021] Dostupné z: https://www.c-budejovice.cz/sites/default/files/obsah/Mesto/soubory/koncepce_bydleni_rm_191120.pdf.
  12. Rada města České Budějovice, 2020, *pravidla pro přenechání bytů v majetku města České Budějovice do nájmu*. [Online]. [Cit. 14.07.2021] Dostupné z: https://www.c-budejovice.cz/sites/default/files/filefield_paths/pravidla_pro_prenechani_bytu_v_majetku_smcb_do_najmu_0.pdf
  13. Pomáhající Plzeň, 2019, *KONCEPCE SOCIÁLNÍHO A DOSTUPNÉHO BYDLENÍ STATUTÁRNÍHO MĚSTA PLZNĚ NA ROKY 2019 – 2022*. [Online]. [Cit. 02.07.2021] Dostupné z: https://www.plzen.eu/Files/MestoPlzen/web2018_obcan/urad/verejne_dokumenty/koncepcni_dokumenty/190412_Koncepce_socialniho_dostupneho_bydleni_2019_2022.pdf
  14. MMP Odbor bytový, 2018, *PODMÍNKY VÝBĚRU NÁJEMCŮ DO UVOLNĚNÝCH SOCIÁLNÍCH BYTŮ V DOMECH VE VLASTNICTVÍ MĚSTA PLZNĚ*. [Online]. [Cit. 03.07.2021] Dostupné z: https://situace.sitmp.cz/situace/_MMP-163-Podminku-vyberu-najemcu-do-socialnich-bytu.pdf
  15. Sýkora, PrF, 2017, *Analyza prostorové segregace na území města Plzně*. [Online]. [Cit. 02.07.2021] Dostupné z: <https://socialnisluzby.plzen.eu/zajistime-poradime/socialni-bydleni/prubeh-projektu/analyza-prostorove-segregace-na-uzemi-mesta-plzne.aspx>
  16. MPSV, 2015, *Koncepce bydlení 2015-2025*. [Online] [Cit. 29.06.2021] Dostupné z: https://www.mpsv.cz/documents/20142/225517/Koncepce_socialniho_bydleni_CR_2015-2025.pdf/4f243307-649b-ecf3-a191-3d89d33717c4

Odborné články

1. Zippel, Ridgway, 1990, *The Paradigm Shift in Residential Services: From the Linear Continuum to Supported Housing Approaches*. [Cit. 05.07.2021]
2. Culhanem et. al. 1998, *Applying Cluster Analysis to Test a Typology of Homelessness by Pattern of Shelter Utilization: Results from the Analysis of Administrative Data*.

[Online]. [Cit. 05.07.2021] Dostupné z:

https://repository.upenn.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1097&context=spp_papers

Zákony

1. Universal Declaration of Human Rights (UDHR) adopted by the UN General Assembly in 1948. Article 25 (1) [online]. Dostupné z: <https://www.un.org/en/about-us/universal-declaration-of-human-rights>
2. USA. *Všeobecná deklarace lidských práv*. In: . New York: Valného shromáždění OSN, 1948, DE01/48. Dostupné také z: <http://spcp.prf.cuni.cz/dokument/de01-48.htm>
3. Sdělení č. 14/2000 Sb. m. s. Sdělení Ministerstva zahraničních věcí o Evropské sociální chartě. [online]. Dostupné z: <https://esipa.cz/sbirka/sbsrv.dll/sb?DR=SB&CP=2000m014>

Oficiální weby

1. MPSV, 2021, *Základní informace o sociálním bydlení*. [Online]. [Cit. 27.05.2021] Dostupné z: <http://socialnibydeni.mpsv.cz/cs/co-je-socialni-bydeni/zakladni-informace-o-sb>
2. MPSV, 2021, *Housing First V ČR*. [Online]. [Cit. 27.05.2021] Dostupné z: <http://socialnibydeni.mpsv.cz/cs/co-je-socialni-bydeni/housing-first-v-cr>
3. MMR, 2021, *Tripartita bydlení řešila koncepci, dostupné bydlení i aktuální situaci*. [Online]. [Cit. 06.06.2021] Dostupné z: <https://www.mmr.cz/cs/ostatni/web/novinky/tripartita-bydleni-resila-koncepci,-dostupne-bydle>
4. DotaceEU, 2021, *Pilotní testování rychlého zabydlení rodin s dětmi (Rapid Re-Housing)*. [Online]. [Cit. 08.07.2021] Dostupné z: <https://www.dotaceeu.cz/cs/statistiky-a-analyzy/mapa-projektu/projekty/03-operacni-program-zamestnanost/03-3-socialni-inovace-a-mezinarodni-spoluprace/pilotni-testovani-rychleho-zabydleni-rodin-s-detmi>
5. Evropský sociální fond ČR, 2021, *Pilotní testování koncepce sociálního bydlení v Brně*. [Online]. [Cit. 10.07.2021] Dostupné z: https://www.esfcr.cz/projekty-opz/-/asset_publisher/ODuZumtPTtTa/content/pilotni-testovani-koncepce-socialniho-bydleni-v-brne?inheritRedirect=false

6. Sčítání lidu, domovu a bytů z roku, 2011, [Online]. [Cit. 20.07.2021] Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/xb/sldb-xb>
7. MPSV, 2021, *INTERAKTIVNÍ MAPA PROJEKTŮ*. [Online]. [Cit. 14.07.2021] Dostupné z: <http://socialnibydleni.mpsv.cz/cs/o-projektu/projekty-obci-a-interaktivni-mapa>
8. České Budějovice, 2021, *Bydlení na prvním místě*. [Online]. [Cit. 15.07.2021] Dostupné z: <https://www.c-budejovice.cz/bydleni-na-prvnim-miste>
9. Evropský sociální fond ČR, 2020, *Bydlení jako první krok k sociálnímu začleňování*. [Online]. [Cit. 13.07.2021] Dostupné z: https://www.esfcr.cz/projekty-opz/-/asset_publisher/ODuZumtPTtTa/content/bydleni-jako-prvni-krok-k-socialnimu-zaclenovani?inheritRedirect=false
10. Evropský sociální fond ČR, 2021, *Program Housing First pro lidi s vážným duševním onemocněním v Plzni*. [Online]. [Cit. 28.06.2021] Dostupné z: https://www.esfcr.cz/projekty-opz/-/asset_publisher/ODuZumtPTtTa/content/program-housing-first-pro-lidi-s-vaznym-dusevnim-onemocnenim-v-plzni?inheritRedirect=false
11. MPSV, 2021, *INTERAKTIVNÍ MAPA PROJEKTŮ-Projekt Ledovec*. [Online]. [Cit. 01.07.2021] Dostupné z: <http://socialnibydleni.mpsv.cz/cs/o-projektu/projekty-obci-a-interaktivni-mapa>

Články

1. Platforma pro sociální bydlení, 2021, *zákon o sociálním bydlení*. [online]. [Cit. 26.05.2021] Dostupné z: <https://socialnibydleni.org/zakon-o-socialnim-bydleni>
2. Macela, 2016, *Sociální bydlení v České republice: Pokus číslo tři, I. Část*. [Online]. [Cit. 04.06.2021] Dostupné z: <http://denik.obce.cz/clanek.asp?id=6724892>
3. Sdružení místních samospráv, 2018, *Vývoj zákona o sociálním bydlení pod drobnohledem*. [Online] [Cit. 26.07.2021] Dostupné z: <https://www.smscr.cz/cz/62-aktuality/1763-vyvoj-zakona-o-socialnim-bydleni-pod-drobnohledem>
4. iRozhlas, 2019, *Housing first. Program na bydlení z Brna inspiroval Česko, samo město ale s pokračováním váhá*. [Online]. [Cit. 09.07.2021] Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/socialni-bydleni-brno-housing-first-dluhy-radnice-evropske-dotace-ministerstvo_1906122130_cha
5. Hnutí občané pro Budějovice, 2021, *HOUSING FIRST A CELÝ PŘÍBĚH PROMĚNY BYTOVÉ KONCEPCE MĚSTA*. [Online]. [Cit. 17.07.2021] Dostupné z:

<https://www.obcaneprobudejovice.cz/bydleni/bytova-koncepce-housing-first/>

6. Ledovec, 2021, *Program Housing First pro lidi s vážným duševním onemocněním v Plzni* [Online]. [Cit. 04.07.2021] Dostupné z: <https://www.ledovec.cz/projekty-ledovce>

Jméno studenta/studentky: Jan Hlaváč

Název práce v češtině: Analýza systému přidělování bytů v rámci přístupu Housing First ve vybraných městech České republiky

Název v anglickém jazyce: Analysis of the system of apartment allocation via the Housing First approach in the chosen cities of the Czech Republic

Akademický rok vypsání: 2020/2021

Jazyk práce: Český

Typ práce: Bakalářská práce

Ústav: Institut politologických studií a katedra politologie

Vedoucí: Mgr. Barbora Buřičová

Obor práce: Veřejná a sociální politika

Projekt bakalářské práce

Vymezení výzkumného problému

Jako oblast zájmu své bakalářské práce jsem si zvolil veřejně politické téma a to konkrétně způsob přerozdělování sociálních bytů na úrovni jednotlivých měst v rámci přístupu Housing First. Housing First, v překladu bydlení především, je inovativním přístupem k řešení problému bezdomovectví, který vznikl v 90. letech v Americe zejména pro osoby, které trpí duševními poruchami a závislostí na návykových látkách. (Nicholas Pleace, 2017) V České republice se jedná o relativně nový přístup, který je ve městech v „testovacích“ fázích a české informační zdroje zatím vznikají. Systém přidělování bytů v rámci tohoto přístupu je velmi pestrý a pro každou zemi specifický, jelikož praxe ze zahraničí není vždy přenositelná, což je zapříčiněno specifickou podobou bytových systémů. V různých městech se jedná o spolupráci různých aktérů a tím pádem se následně mění i celý proces. Osobně mě tato tematika zajímá, jelikož v přístupu Housing First spatřuji efektivní řešení problematiky bezdomovectví a zajímá mě, jak jednotlivá města k přerozdělování bytů přistupují a zda-li je zde způsob, který se bude jevit jako nejefektivnější.

Cíle práce

V práci budu pracovat především s rozhovory s aktéry, analýzou sekundárních dokumentů a prací s literaturou. Předpokládaným cílem práce, na základě předešlých zdrojů, bude dojít k tomu, jaké konkrétní metody přerozdělování bytů v rámci Housing First používají vybraná města. Následně se pomocí komparace jednotlivých metod mezi sebou pokusím analyzovat výhody a nevýhody jednotlivých přístupů za daných podmínek.

Výzkumné otázky

Moje práce se bude zabývat především bytovou politikou jednotlivých měst a její aplikací v přístupu Housing First. V práci se budu hlavně soustředit na způsob, kterým jednotlivá města přerozdělují byty do projektů, kteří aktéři do procesu vstupují v jakých rolích a jak celý proces probíhá. Proto mé předpokládané hlavní výzkumné otázky budou:
„*Jaká je podoba Housing First v České republice?*“
„*Jak funguje přidělování bytů ve vybraných městech?*“
„*Jaké jsou specifika jednotlivých přístupů k přerozdělování bytů?*“

Základní teoretická východiska

Teoretické východisko se pokusím stavět na principech fungování veřejné správy a aplikaci těchto principů na samotný přístup Housing First a přerozdělování bytů v rámci měst.

Vzhledem k tomu, že se ve své práci chystám zabývat více městy, které aplikují metodu Housing First, budu práci zpracovávat jako kvalitativní výzkum a konkrétně se bude jednat o vícepřípadovou studii. Informace se budu snažit získat pomocí analýzy sekundárních dokumentů a literatury a z velké části skrze polostrukturované rozhovory s aktéry. Rád bych oslovil zástupce odboru bytového fondu, odboru sociálních věcí či zástupce neziskových organizací – případně dalších institucí, které jsou do přerozdělování zapojeni. Výběr bude záležet na tom, jak konkrétně bude systém daných měst nastaven. Města se chystám vybrat na základě expertního doporučení hlavních aktérů na poli Housing first v ČR – Ministerstva práce a sociálních věcí a Platformy pro sociální bydlení.

Předběžný výzkumný plán

V úvodu bakalářské práce vysvětlovat, co je vlastně přístup Housing First a jaké jsou jeho principy. Následně se budu zabývat tím, jak přistupují vybraná města v České republice k přerozdělování bytů do projektů Housing First. Konkrétně půjde o zmapování aktérů a jejich rolí, ukázat jaké jsou mezi nimi vazby a jakým způsobem jsou byty přerozdělovány. Na závěr bych chtěl poznatky z jednotlivých měst analyzovat, komparovat a zjistit, jaké jsou výhody a nevýhody jednotlivých přístupů.

1. Úvod
2. Metodologie a výzkumné otázky
3. Housing First
  - a. Vysvětlení pojmu
  - b. Pojetí v Čechách
4. Teoretické ukotvení
  - a. Bytová politika v ČR
  - b. Jak má probíhat přerozdělování bytů
5. Přerozdělování bytů
  - a. Výběr měst a zdůvodnění
  - b. Město A
  - c. Město B
  - d. Město C
  - e. Město D
  - f. Shrnutí – komparace
6. Závěr a doporučení

F. Seznam odborné literatury a zdrojů empirických dat

SNOPEK, Jan a kol. Systém sociálního bydlení v České republice: Poziční dokument Platformy pro sociální bydlení. 2014. Dostupné také z: https://socialnibydeni.org/wp-content/uploads/2018/10/pozicni_dokument_psb_140917.pdf<https://socialnibydeni.org/slovniki-pojmu/housing-first-bydleni-predevsim>

MPSV. Koncepce sociálního bydlení České republiky 2015-2025. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR, 2016. ISBN 978-80-7421-122-5. Dostupné také z:
http://www.socialnibydeni.mpsv.cz/images/soubory/Koncepce_socialniho_bydeni_CR_2015-2025.pdf

K. PADGETT, Deborah, Benjamin F. HENWOOD a Sam J. TSEMBERIS. Housing First: Ending Homelessness, Transforming Systems, and Changing Lives. Oxford: Oxford, 2015. ISBN 9780199989805. MARTIN, Nekola a Veselý ARNOŠT. Analýza a tvorba veřejných politik. Praha: SLON, 2008. ISBN 978-80-86429-75-5. Jan Hendl, Kvalitativní výzkum

CANADIAN HOUSING FIRST TOOLKIT. Mental Health Commission of Canada, 2014. Dostupné také z: <http://housingfirsttoolkit.ca/wp-content/uploads/CanadianHousingFirstToolkit.pdf>

Tsemberis, Sam. (2011). Housing First: The Pathways Model to End Homelessness for People with Mental Illness and Addiction Manual. Sam Tsemberis.

Platforma sociálního bydlení a MPSV. Úvod do Housing First. MPSV, 2019. Dostupné také z: http://www.socialnibydeni.mpsv.cz/images/soubory/HF/vod_do_Housing_First_MPSV_2019.pdf Materiály a nástroje používané v projektu Housing First Brno pro jednotlivce

HLADKÁ, Marie, Zuzana RENNEROVÁ a Kateřina Almani TŮMOVÁ. SOCIÁLNÍ BYDLENÍ. Asociace nestátních neziskových organizací ČR, 2018. Dostupné také z: http://anno-cr.cz/wp-content/uploads/2018/11/Publikace-sociální-bydlení_final.pdf

MARTIN, Nekola a Veselý ARNOŠT. Analýza a tvorba veřejných politik. Praha: SLON, 2008. ISBN 978-80-86429-75-5.

HENDL, Jan. Kvalitativní výzkum: Základní metody a aplikace: základní teorie, metody a aplikace. 3. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-80-262-0219-6.